

Slniečko 9

ROČNÍK X. (XXXII.)

MÁJ 1978

3 Kčs

Ježko hrdina ŠTEFAN CPIN Takú malú, kratučkú, zaviazanú na mašličku v uzlíčku, rozprávočku vypoviem. Podte, moji milí, sem. Kolo stienky posadajte a pozorne počúvajte:

Kde bolo, tam bolo, za horami za dolami žil starý Jež. Mal pichľavý kožuštek a jeho starká mala tiež.

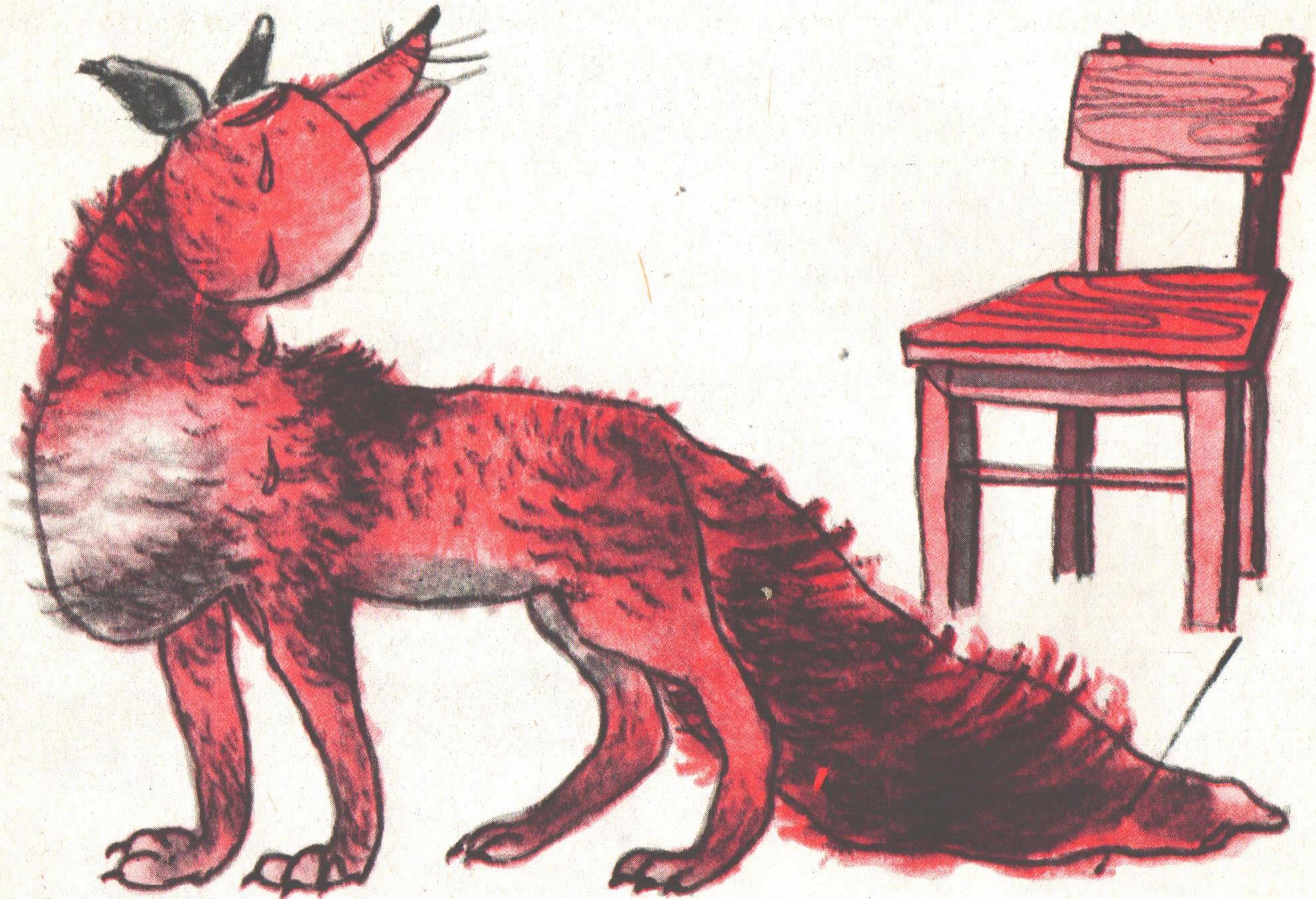
Prišla k ním líštička kmotrička a vraví:

„Načo je vám kožuštek na zimu. Vy vtedy spíte, nevidíte, polúčinách nechodíte. Daruj mi ho, Ježko-brat. Zato, až budeš mať hlad, prinesiem vám dačo pod zuby. Tučnú sliepku a pečené holuby.“

Ježko hlavou prikyvuje. Starostlivo poslúcha a vyzlieka sa z kožucha.

„Tu máš, kmotra, kmotrička. Daj si ho hned na ňucháčik, na líčka.“

Líška skúša, tak sa jej však pozdalo, že ho

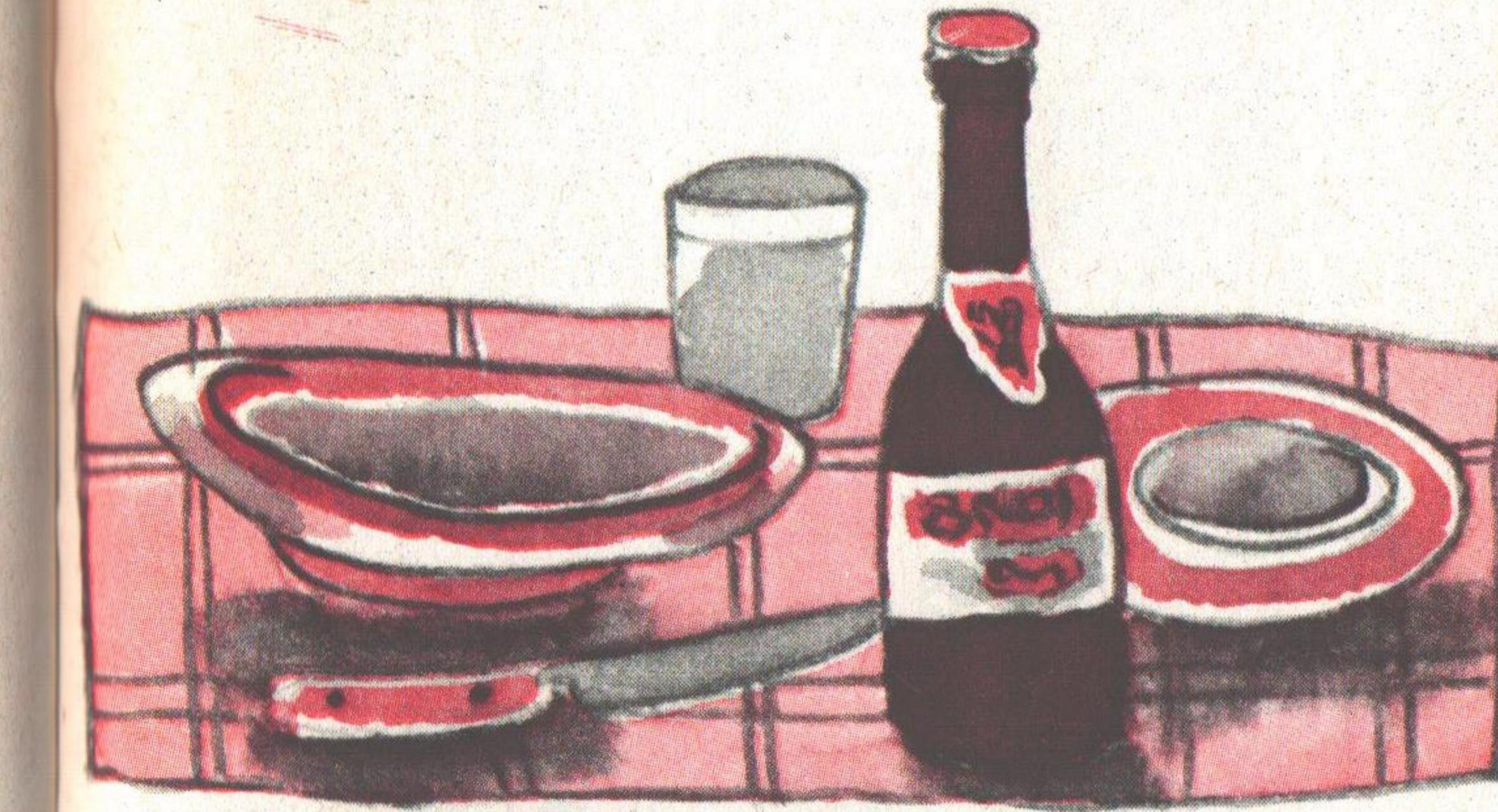
bude celkom iste primálo. Ona, figliar, nech si kto chce uverí, chcela zožrať milých ježkov k večeri.

Poprosila teda pani Ježkovú, aby mala vecheru skôr hotovú:

„Aj vy mi svoj požičiate zaiste. V kalendári si to zapíšte. Až príde jar, ja vám všetko navrátim. Za láskavosť dobre sa vám odplátim.“

Ale Ježko začal tušíť veci zlé. Zazrel, ako divne horia kmotre líške okále. Prelakol sa, keď pomyslel, že už nemá ochrany. A keď ešte starká zvlečie svoj kožuštek ostnatý, nepomôže veru inšie, iba volať na raty. Počkaj, líška

k chvostu nevinne a oddane. Kým starká stiahla kožuštek, Ježko chytil obuštek, chvost huňatý jednou ranou pribil k zemi. Líška skríkla:

„Čože ste mi, kmotríkvia, urobili? V očiach sa mi všetky hviezdy rozsvietili. Či by to bol azda hrom?“

Vtom chcela vyskočiť a chňapnúť po Ježkovej, ktorí bez kožuškov vedľa stáli, ani troška sa nebáli. Márne bolo úsilie. Darmo skáče zbesile. Smeje sa Jež a jeho starká tiež:

„Vidiš, vidiš, falošnica! Netreba ti chrániť lica pred mrazom. A veruže ani nos! Keď chceš behať na slobode, pekne pros! Luhala si, ako keď sa práši na ceste. Chcela si nás oboch zmáriť na mieste. Vymyslela si si bájku o zime. Čakala si, že sa na to chytíme... a teraz hútaš, že ti veríme? Teraz prosba nepomôže. Ani tvoje krásne sľuby. Ani kurča, ni jablko, ni pečené holuby. Tak, tak veru, kmotra milá, veľmi si nás zarmútila. My si teraz oblečieme kožúšky a pôjdeme na hrušky. Tie sú teraz znamenité. Ošľahol ich prvý mráz. Mhm! To je, prosím, kráska krás... sladulinké ani med.“

„Chytro, starká! Vyrazíme teraz, hned!“

Líška nariekala, zúrila. Slúbila Ježkovi hory-doly. I nadávať začala i rozprávať, že to štípe, že to bolí. Ale Ježkovci odišli, a keď sa vrátili, nebolo po líške ani stopy.

Žili ďalej šťastne, krásne. V pokoji čakali, kym sa sneh v horách roztopí. A keď ich stretne líška potvora, márne jej žiari v očiach pokora. Zbytočne vraví slová sladké ako med. Ježkovci chrbát naježia, do klbka sa stočia hned.

No! Koniec je už, poslucháči. Ústočká si zavrite!

A prosím, prosím! Nech sa páči! Tu, medu si liznite.

Vidím, že sa vám rozprávka ľúbila. Ved' ja ich viem na kilá.

Kravka

MILAN RÚFUS

Z roka na rok sme kravku mávali.
Koľko ich prešlo dvorom, nepamätám.
Na podmostinách stála v maštali,
velebná socha pokojného sveta:

Drevený válov, nad ním rebrina
a ku válovu priviazaná hlava.
V šechtári mlieko duniet začína,
valí sa, krúti jeho biela láva.

Tak išli roky, kravky za nimi.
Koľko ich prešlo detstvom, nepamätám.
Len jediná očami kalnými
bude ma hľadať do skonania sveta.

Bolo to v júni, krátko po vojne.
Svet už sa pribral hojné rany liečiť.
Hory zas boli svieže, pokojné,
len ešte plné nebezpečných vecí.

Neuhádli sme dodnes, kto asi
a prečo išiel tieto veci ráňať,
ked našej kravke v hore na paši
pod samodruhým bruchom tresol granát.

Dodnes si svietim na ten čierny dej.
A dodnes sa mi tažko tomu verí,
že ešte i to teliatko tam v nej
v nenašenom tele malo diery.

Priviezli sme ju domov. Klačala
na doskách humna, nedotkla sa sena.
Tridsať päť rokov prešlo bezmála,
čo takto klačí vo mne. Vystrašená

a sputujúca všetky neznáma
jazykom zvierat pre surový zločin.
Odvtedy vo sне občas bolia ma
veliké, kravské žalujúce oči.

Mesiac nad Prostredným hrotom

BELO KAPOLKA

A zas bola sobota, otvoril som oči, bolo sedem hodín, a chcel som ich znova zavrieť. V tom som si uvedomil, že mama už nie je doma, a súčasne som si spomenul, že je národná smena. Tak som sa v mihu obliekol, zhľtol som rožok a mlieko a pálił som do školy. Tam sme skoro až do obeda triedili staré železo a čistili trávniky. Ešte pred dvanásťou sme mali hotovo a mohli sme ísť domov. Ja som namiesto toho zamieril k lanovke.

Končil sa október, v lanovke veľa ľudí nebolo, hoci vonku bolo pekne. Aj na ceste som stretal málo ľudí, a čím vyššie som vystupoval, bolo ich čoraz menej. Kráčal som len v košeli, vetrovku som mal okolo pása a mal som v nej aj čiapku. Na slnku bolo teplo, ale v tieni bolo poznáť, že je už neskorá jeseň. V ohybe, kde kosodrevina vrhala tieň a slnko ta nepreniklo po celý deň, bol na chodníku ľad. Hnedá, suchá jesenná tráva voňala. Z kosodreviny sa dvíhala jarabina, na konároch svietili červené bobule a zopár listov, ktoré mali tiež červenú farbu, ale bola to iná červená. Chvíľu som postál, díval som sa na ne. Keby sa mi raz podarilo namiešať takú farbu, to by bolo!

„Kam ideš, chlapče?“
Obrátil som sa. Stál tam chlap s pleciami.
„Na Zbojníčku,“ povedal som. „Ja som chatárov syn.“

„Tak bež, aby si prišiel ešte za svetla,“ tlapol ma chlap po pleci. „A nezabudni pozdraviť si otca.“

Chlap šiel dolu a ja som stúpal vyššie. Ani som sa nenazdal a bol som v Bráne. Vošiel som do tieňa. Na Vareškovom plese bol ľad. V žľaboch ležal snehový poprašok. A ľad bol aj na Dlhom plese. Bola to paráda.

Otec bol pred chatou a robil dačo s motorom na prenosnom lyžiarskom vleku. Vystrel sa, utieral si ruky do bielej handry a díval sa na mňa, akoby nechcel veriť očiam.

„To som ja,“ povedal som.

„Vidím,“ povedal otec.

„Prišiel som za tebou.“

„Fajn,“ usmial sa otec. „Chod sa napiť čaju a Vladovi povedz, aby mi prišiel pomôcť.“

Vo dverách chaty som sa obrátil.

„Ocko?“

„Hm?“

„Už by ma udržal ľad na plese?“

„Pravdaže. Spokojne sa môžeš na ňom pokorčuľovať.“

„Pokým sa napijem čaju a oddýchnem si, bude tma,“ povedal som.

„O chvíľu vyjde mesiac. Budeme sa korčuľovať pri mesiaci. Už si sa korčuľoval pri mesiaci?“

„Nie, coko,“ priznal som sa.

Vychádzali sme z chaty, keď sa za obrysom Prostredného hrotu zjavilo svetlo. Ukázal sa kúsok mesiaca, prezúvali sme sa. A keď sa mesiac odlebil od tmavého štítu, boli sme na ľade. Celý rok som nekorčuľoval. Keď som sa na korčule postavil, mal som pocit, že pri prvom prudšom pohybe spadnem. Ale nespadol som. Osmelil som sa a o chvíľu som už krúžil po ľade. Bol to hladký, prieħladný ľad. Keď som korčuľoval proti mesiacu, svetlo sa na ňom odrážalo, keď som mal mesiac za chrbtom, svetlo cez ľad prenikalo až na dno. Videl som kamene a nerovnosti. Raz sa zem dvíhala z hlbín, rútila sa proti mne, naraz som sa mihol ponad kameň, ktorý bol tesne pod ľadom, vtom sa už zem prepadal do čiernej jamy. Pohyboval som sa nad všetkým a zvykal som si na ten čudný pocit.

Spočiatku ma boleli lýtky, ale potom som si zvykol a nič ma už nebolelo.

,,To je dobre,, povedal otec. ,,Dúfam, že sa ti to páčilo.“

,,Že či,, povedal som.

Prezuli sme sa a stúpali sme k chate. Bol som príjemne unavený a šťastný.

Pri chate sa ma otec opýtal:

,,Odkázal si mamke, kam ideš?“

,,Odkázal. Ale neviem, či na to Igor nezabudne.“

,,Pre istotu jej zavoláme,, povedal otec, a keď sme vošli do chaty, zapol vysielačku. Podal zvyčajné správy a potom poprosil uja Štefana z Horskej služby, aby zavolal k nám domov.

Hned mi trocha odľahlo. Naraz som si uvedomil, že ma to od samého začiatku znepokojovalo. Ale ľahla ma ešte aj iná vec, a po celý čas, čo sme večerali, som rozmyšľal, ako to všetko povedať.

Po večeri mi otec na hornú posteľ pripravil vankúš a spací vak. Pozhasínal svetlo na chodbe a v kuchyni, doniesol si dve petrolejky a rozložil sa na stole, že bude čítať. Vo vaku som si ľahol nabok a podoprel som si hlavu.

,,Ocko?“

Obrátil sa ku mne, lampy mal za chrbtom, na tvár mu padol tieň.

,,Rozhodol som sa, že už nebudem pretekáť,, povedal som odhodlane.

,,Čože?“

,,Na túto zimu som sa neprihlásil do súťaží,, zopakoval som.

Bolo ticho. Potom otec povedal: „Lyžuješ ty, nie ja.“

Chcel sa otočiť ku knihe, ale potom si to rozmyslel.

,,Mohol by si mi prezradíť, prečo si sa tak rozhodol?“

Povedal som mu, že preto, lebo ma to privčeli zaťažuje. Napríklad za celú minulú zimu som nebola ani raz v kine. Do školy dochádzam električkou a musím každý deň skoro vstávať. Zas by som si za celú zimu ani len v sobotu a v nedeľu nepospal. Tréning, preteky, tréning, preteky! A škola, tam mi nikto nič neodpustí. Aj to som mu povedal, že viem, ako ho mrzelo, keď som niečo pokazil, aj keď to nechcel dať najavo. Bol som z toho nervózny, často ma bolela aj hlava. A stále som sa cítil za čosi vinný... A že zo všetkého najväčšmi nemám rád, keď mi niekto pripomína, koľko peňazí stojí moje lyžovanie. No a odvtedy, čo som si zlomil nohu, už som sa na lyžiach necítil taký istý ako predtým. Keby sa mi košč nebola tak dlho hojila, možno by to bolo iné. Ale keď som sa po roku vrátil medzi chlapcov, s ktorými som začínať lyžovať, bol som iný a oni boli iní. Už sme si nerozumeli. A ja by som si konečne chcel nájsť dajakého dobrého priateľa. Doteraz som mal iba samých súperov...“

,,Súperov sa nezbavíš po celý život,, prerušil ma otec.

,,Ty ma nechápeš, ocko,, povedal som. „Chcel by som mať takého priateľa, s ktorým by som si mohol kedykoľvek schuti zalyžovať bez toho, že by sme museli.“ Stíchol som. Ale napokon som to predsa len povedal: „Bez toho, že by si mi ho dával za vzor.“

Otec si prešiel po tvári obidvoma rukami. Podoprel si bradu a vydýchol.

,,Chcel som, aby si od malička lyžoval. Chcel som z teba vychovať dobrého pretekára. Ty za to nemôžeš, že som pri tom čosi pokazil.“

,,A nehneváš sa preto na mňa?“ opýtal som sa.

,,Nie. Si dosť veľký chlapec. Musíš sa učiť samostatne rozhodovať. Len chvíľu potrvá, kým si na to zvyknem.“

Po hľase som spoznal, že nie je nazlostený. Uľavilo sa mi. Mama vedela, kde som, otec sa na mňa nehneval. Ľahol som si na chrbát. Ruky som si dal za hlavu.

,,Ocko, prečo je také ľahké rozhodnúť sa?“ Otec sa nadvihol nad knihou.

,,Lebo pri tom musíš rozmyšľať,, povedal. „A musíš mať odvahu.“

,,Ocko, a ja... ja mám odvahu?“

,,Keď si sa vedel rozhodnúť, tak máš. Už spi.“

,,Dobrú noc,, povedal som a obrátil som sa ta, kde vysoko nad Prostredným hrotom visel utešený mesiac. A vtedy som už s istotou vedel, že budem spokojne spať po celú noc.

Zomreli, aby sme žili

Mača

ALOJZ ČOBEJ

Otec sedel v hlbokom koženom kresle a číhal noviny. Petrík ležal na pohovke a viac ako na Večerníček poškuľoval pod gauč.

Po chvíli sa opýtal:
„Ocko, sú mačky dobré alebo zlé?“

Pred 39 rokmi začala najstrašnejšia vojna v dejinách ľudstva. Fašistické Nemecko prepadlo Poľsko a postupne zaberalo jednu krajinu po druhej. 22. júna 1941 zákerne prepadlo i Zväz sovietskych socialistických republík.

Zničiť prvý socialistický štát na svete sa však fašistom nepodarilo. Sovietski ľudia postavili sa v trecom hrdinsky na odpor. Za nesmierne tažkých obetí bojovali proti najlepšie vyzbrojenej armáde na svete, až jej v zime 1942–1943 uštedrili zdrvujúcu porážku. Bitka pri Stalingrade znamenala koniec fašistických snáh o porobení tejto krajiny. A po nej nasledovali ďalšie a ďalšie porážky, až roku 1944 bola celá sovietska krajina oslobodená od agresorov.

Lenže Červená armáda neprstala bojať ani potom. Verná svojmu proletárskemu prevedčeniu začala oslobodovať porobené národy Európy. Statisíce sovietskych vojakov položilo ešte svoje životy, kým vojaci Jegorov a Kantarija 30. apríla 1945 vztyčili víťaznú červenú zástavu nad fašistickým Berlínom. Krv sovietskych vojakov tiekla ešte i 9. mája 1945, keď slávna Červená armáda oslobodila naše hlavné mesto Prahu, a tým skončila druhú svetovú vojnu.

Veľmi veľa hrobov sovietskych ľudí zostało na našom území; na Slovensku i v Čechách. Veľmi veľa sovietskych mužov i žien zomrelo, aby sme my mohli žiť. Veľmi veľa sovietskych detí osirelo, aby ste vy,

„Ako sa to vezme,“ zamrmal otec. „Mačka nie je ani dobrá, ani zlá. Skôr falošná.“

„A hryzie?“ spýtal sa akosi bojazivo Petrík.

„Nie. Skôr zababre celý byt.“

Otec sa znova zahľadil do novín.

„Oco,“ ozval sa Petrík po chvíli. „A ty máš rád mačky?“

„Ani veľmi nie,“ zatiahol otec.

„A také celkom malinké?“

V tej chvíli sa ozvalo spod gauča slabulinké: mňau...

Otec zrazu všetko pochopil. Spýtao sa pozrel na syna a príne sa opýtal: „Odkiaľ sa tu vzala mačka?“

Petrík so slzami na krajičku vzlykol:

„Sama prišla za mnou.“

Otec odhodil noviny a prudko vstal z kresla.

„Kde je tá potvora?“

Chlapec zanovito mlčal.

„Nepočul si?“

Petrík ukázal prstom pod gauč.

Otec dupotal nohami po dlážke a zlostne prskal:

„Ideš von, potvora!“

Pod gaučom bolo ticho. Až keď tam otec začal kutrať metlou, zjavili sa dve nevinné mačacie očká. Hľadeli naňho bez strachu, bezstarostne a veselo. Ba keď chcel mača vyduriť násilu, ľahlo si na chrbát a začalo sa zabávať s metlou.

„Čie je to mača?“ spýtal sa otec akosi miernejšie.

„Ja neviem,“ zafňukal Petrík.

„No vidíš! A vpuštíš ho rovno do domu.“

Petrík nevie odtrhnúť oči od mača. Potahuje pri tom nosom a smoklí.

Otcovi ho prišlo ľuto.

„Celkom chutné mača,“ povedal odrazu. „Dáme sa mu najesť a potom ho vyhodíme von.“

Priniesol z kuchyne mlieko. Nalial ho do mištičky a položil na dlážku. Mača pricupkalo k miske a začalo hlasno chlípať. Otec so synom ho bez slova pozorovali. O chvíľu bola miska vylízaná a mača sa začalo umývať labkou.

„Pekná mačička, čo?“ povedal veselo Petrík.

„Hm,“ prikývol otec. „Žeby sme si ju nechali?“

Chlapcovia najprv zažiarili oči, ale hneď urobil smutnú tvár:

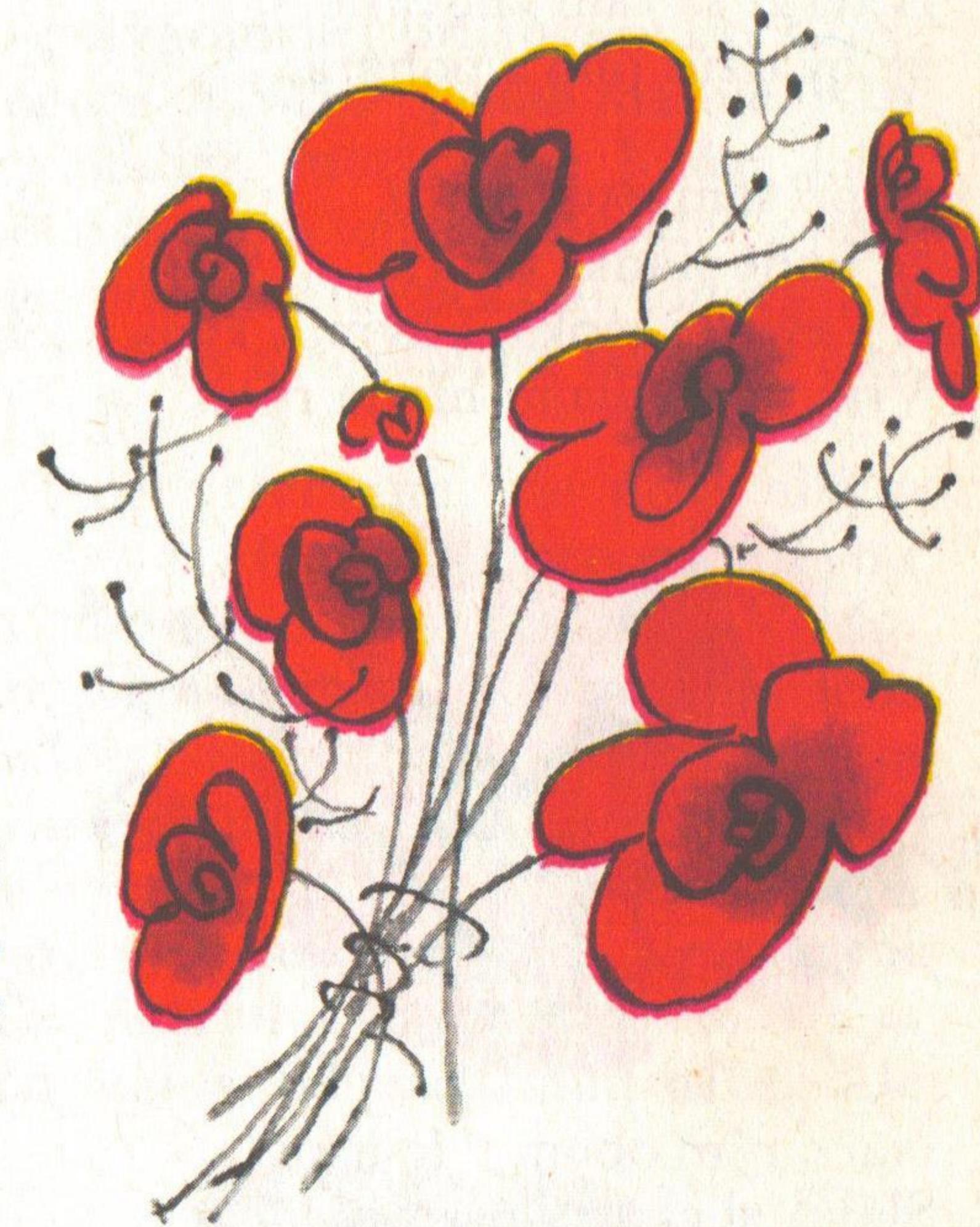
„Co ak je falošná?“

„Táto nie je!“ usmial sa otec. „Nevyzerá na to.“

chlapci a dievčatá, mohli mať svojich otcov i mamy živých.

Nezabudnite preto na tieto hroby. A kyticce čerstvých kvetov nepoložte na ne len 9. mája v Deň víťazstva, ale kladte ich tam stále. Tí, ktorí v tých hroboch snívajú svoj večný sen o slobode, si ich zaslúžia. Patria im.

J. D.

Na Slavíne

Teplučký vetriček,
ber ľad a duj v háji,
nech v kvetoch zažiari
perla na Dunaji.

Daj za hrst krás jari
hrobom na Slavíne.
Nech sláva hrdinov
nikdy nezahynie!

Ked' ide slnko späť

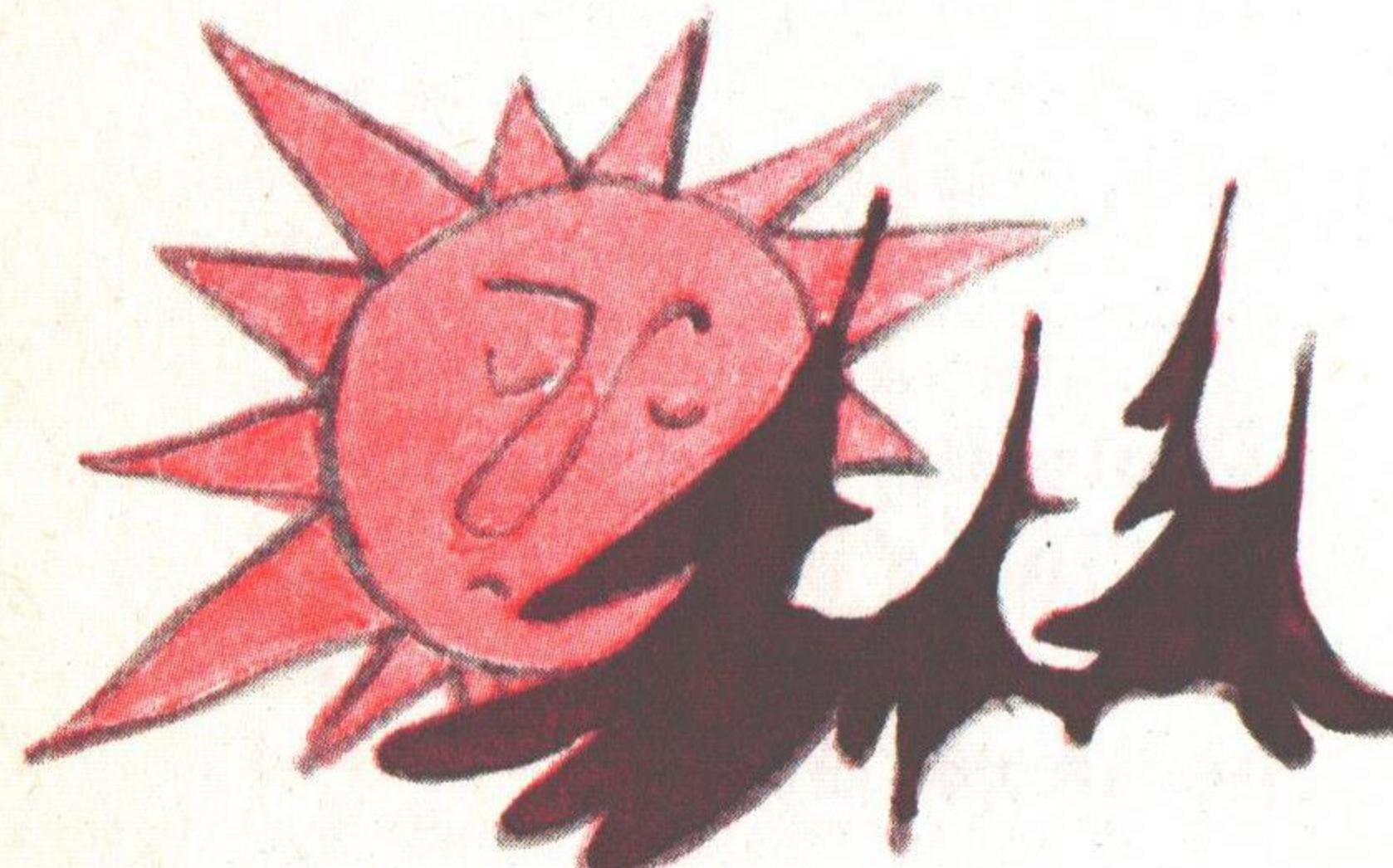
PAVOL ŠTEFÁNIK

To sa mne a či tebe zdá?
Slnko si sadlo do hniezda.
A teraz sa tam zhovára,
že by džús pilo z pohára.

Popri tom ešte šepoce,
že bude sladké ovocie.
A s kým si šepká, s kým, s kým, s kým?
Vraj so slávkom hľadá rým.

Načo rým obom v lesíčku?
Slávik si chystá pesničku,
že ho dnes slnko červené
oslovovalo po mene.

No to je novosť! Počuješ?
Čo sa len o nich nedozvieš!
Slávik by iste spieval rád,
aký je slnku kamarát.

„Ak zababre byt, mama nás vyhreší,“ vratí ďalej Petrík.
„Hlúpost!“ hodil otec rukou. „Mačka je čistotné zvieratko.
A navyše dá sa vycvičiť jedna radosť!“

Petrík si sadol na koberec a hladkal mačku po strakatom kožúšku.

Otec si k nemu ľahol na bricho.

„Zlatá mačička,“ vravel a v očiach mu svietila akási detská radosť. „Keď sa to tak vezme,“ hútal ďalej, „je to najmúdrejšie a najinteligentnejšie zvieratko. A pritom aké užitočné! Odteraz bude v dome pokoj od myší. I zo záhrady ich odplaší. Je to ohromná vec taká mačka v dome!“

Otec i syn dívali sa šťastne na malé, hravé mačiatko a obaja cítili, že sú si v tej chvíli veľmi blízki. Že sú čosi ako najlepší kamaráti.

Umelec

RUDO MORIC

Odozval som na hodine výtvarnej výchovy hotový výkres a súdružka sa naň dlho, predĺho dívala.

„Počuj, Feđo, to je výborné. Z teba dačo bude.“

Bolo to zátišie a na ňom tekvica, mrkva, jablko a hruška.

Obzrel som sa na triedu, reku, či počuli, čo povedala súdružka učiteľka.

A tá ešte dodala: „Len zahryznúť do toho jabĺčka, také je živé. Ako to, že predtým ti kreslenie tak nešlo?“

Hodil som plecom a vratím:

„Čo ja viem?“

Ale vedel som. Dobre som ja vedel. To však je moje najtajnejšie tajomstvo.

„No dobre, len tak ďalej,“ odložila súdružka učiteľka zátišie nabok. A na druhý deň som ho našiel vo vitríne na chodbe vyložené na obdiv celej školy.

Cez prestávku sa ku mne prikmotila Alena Ďubavá a takto mi vratí:

„Feđuško...“

Ojojoj, tá zaručene niečo chce, keď sa feđuškuje.

„No čo je?“

„Feđuško,“ začala ešte raz od začiatku a červenalá sa. „Mohol by si aj mne niečo pekné nakresliť?“

Pozriem sa na Alenu akosi zhora. Pehavá, práve na nej mi veľa nezáleží. A tak jej odvrknem:

„Možno niekedy, teraz mám veľa roboty.“

Zosmutnela a ešte väčšmi sa zapálila, až sa jej pehy vytratili z líc a nosa.

„Máš veľa roboty? No dobré, keď pre mňa nemáš čas. Však ti to príde na um niekedy na počtoch.“

To je pravda, hútam, Alena je výborná počtárka, dakedy by sa mi zišla. Nuž, zaha-

muj, Feđuško! A tak som sa usmial a opravil som sa:

„Nepovedal som, že nesprávam, len nie dnes, ani zajtra.“

Odišla zarazená a urazena.

A ja ledva som po škole hodil do seba obed, letel som za Vladom Hanckom. Aby ste vedeli, to je môj najlepší kamarát. Nie z našej triedy, vedľ čože sa budem kamaratiť s takými fafrnkami. Vlado chodí do deviatky a na rok chce ísť do polygrafickej priemyslovky. Chce vrah tlačiť knihy. A Vlado príma maľuje. Ako akademický maliar, možno ešte lepšie, lebo akademického maliara som ešte nevidel, a jeho áno. Maľuje vodovými farbičkami, tomu vraví akvarel, ale maľuje aj olejovými farbami, a to by ste mali vidieť!

Vám to teda prezradím, ale pred nikým ani muk: to zátišie s tekvicou, mrkvou a hruškou mi vlastne namaľoval Vlado. V skutočnosti ho však iba dokončil. Ja som začal, ceruzkou som to všetko nakreslil, potom som to do nekonečna gumoval a zase kreslil, a keď Vlado videl, ako sa trápim, odohnal ma od výkresu a sám si sadol, niekoľkými ľahmi všetko načrtol a potom vyfarbil. A ja som to podpísal a odozval súdružke. Ale

Vladovi som to nezavesil na nos, ved' načo aj,
no nie?

„Ahoj, Vlado,“ pozdravím talent.

„Ahoj.“

Vlado zase maľoval. Kedykoľvek mal voľnú
chvíľu, zakaždým maľoval. Je to jeho najmilšia
zábava. Vraví, že koniček.

„Co zase maľuješ, umelec?“

Nemusel odpovedať, len rukou so štetcom
ukázal pred seba. Na tanieri ležala ryba.
Pozriem lepšie — pstruh. A na papieri tiež
pstrúžik, a aký pekný. Bodkovaný.

„Ty si majster,“ polichotil som mu.

Prijal to ako samozrejlosť. Ved' inými
slovami mu to povedali povolanejší.

„Doniesol som si aj ja výkres, budem
maľovať s tebou,“ vravímu.

Nič nemal proti tomu. Len mi uvoľnil kus
stola a ďalej si robil svoje.

Začal som si načrtávať pstrúžika zo svojho
pohľadu. Ale s Vladovou ceruzkou, s takou
majstrovskou to určite lepšie trafim.

Trápim sa, trápim, majstrovská ceruzka
nepomáha, pstruha nie je ľahko nakresliť.

A Vlado už toho svojho dokončil. S pôžitkom si
ho obzerá, a keď sa už dosť nakochal, vraví
mi:

„No, Fedo, čo povieš?“

Zdvihol som hlavu od svojho trápenia
a s obdivom rečiem:

„Hoď ho do vody, plesne chvostom a začne
plávať.“

Vlado odložil svoje dielo a až vtedy sa
pozrel na môj výkres.

„A tebe to ako ide?“

Bez slova som mu pristrčil svoj výkres.

„To by mohla byť hrča, a nie pstruh,“
zasmial sa nie celkom ohľaduplne. Div si
neodplul a nepovedal: fušer.

„Keď ja ešte nie som taký majster ako ty,“
vraví a obhrýzam koniec ceruzky.

„Možno raz budeš,“ potešil ma Vlado, ale
v hlase mal viac posmechu ako vážnosti.
A potom naladil hlas profesorský a povedal:

„Nože ukáž, pomôžem ti.“

Na toto som vlastne čakal. Ochotne vyskočím
zo stolice a uvoľním mu miesto. A Vlado si
sadol a začal najprv gumovať, čo som ja
vypotil. Potom niekoľkými istými čiarami čaril
pstrúžika ako z rozprávky. Div som ústa
neotvoril od údivu ako ten pstruh. Dúfam, že
teraz nepovie, aby som ho skúsil vyfarbiť. Ale
nepovedal to. Možno bol taký zaujatý, možno
sa chcel predo mnou vytiahnuť. Vzal štetec
a hybaj maľovať. Ždalo sa mi, že je čarodejník.
Ryba pred ním ožívala každým ľahom štetca.

Napokon vstal, štetec ponoril do pohárika
s čistou vodou, aby nezaschol, zamával vý-
kresom a vraví:

„Tak tu ho máš, môžeš si ho upiecť na
večeru!“

Neupiekol som pstrúžika na večeru, ale na
najbližšej hodine kreslenia som ho odovzdal
súdružke učiteľke.

Obzerá si súdružka učiteľka pstrúžika,
obzerá, div nemľaskne jazykom. A ja čakám,
kedy začne chváliť moje umenie.

Ale ona takto:

„Počuj, Fedo, na minulom kreslení sme
nerobili ryby, ale výjavy z prvomájového
sprievodu. Tie máš kde, há?“

Vara ma zaliala. Na takúto otázku som
celkom zabudol.

„Dobre, Fedo, pstruha si nechám, ale tu na
hodine namaľuješ Prvý máj a aj ho odovzdáš!“

Trieda stíchlala, zaiste to všetko na mňa
vytriešalo očiská. Všetci čakali, čo sa z toho

„Ty doma akosi lepšie maľuješ ako v škole.“
„No doma mi to naozaj lepšie ide,“ skrúšene
priznávam.

„Doma si maľuj, čo chceš, ale toto je školská
robota. Len to pekne odovzdaj!“ hlas jej
sprísnel.

vykľuje. A mne sa celkom zakrútila hlava. Len
odpadnút a odpadnút. Naozaj, najlepšie by
bolo, keby som teraz, v tejto chvíli povedal
súdružke učiteľke, že sa mi urobilo zle a musím
ísť domov. Ale to nemôžem, hned by vedela,
z čoho mi prišlo zle.

A tak mi neostávalo inšie, iba sadnúť
a maľovať Prvý máj. Aj som si sadol, aj som
maľoval, aj jazykom som si pomáhal, ale mi to
nepomohlo. Sám vidím, že je to najmenej
o päť poschodí nižšie ako zátišie s mrkvou
i pstrúžik. A súdružka každú chvíľu zastala
za mojím chrbtom a čo hľadí, to hľadí, ani
detektív.

Ked zazvonilo, hovorí:

„Tak odovzdaj svoje umelecké dielo!“

„Ja ho doma dokončím,“ krútim sa ako had
v rázstepe.

Čo iné mi ostávalo? Odovzdal som.

Na druhý deň ráno som sa potajomky šiel
pozrieť k vitrínam. Či reku ten pstrúžik nie je
vyložený. Ale neboli. Odvtedy som nikdy
nemal výkres vo vitríne.

Iba meno mi po tom všetkom ostalo. Nik
z triedy, ba čo z triedy, zo školy, ma nevolal
ináč, iba umelec. Samozrejme na posmech.
Ešte aj soplaci z nižších tried si dovoľovali.
Spočiatku ma to poriadne žralo, potom ma to
prešlo. Vravte si, čo chcete. Len k Vladovi
som už tak často nechodil, ved' aj načo, keď nie
som taký talent. A Alena odo mňa už nikdy nič
nechcela. Ždalo sa mi, že ma ani nevníma,
fiflena. Ale také sú tie dievky, kým niečo
potrebujú, sú ani cukrík, keď nie, idú prasknúť
ako balón. Alebo ropucha.

Hostina

JÁN MILČÁK

Rozbrieždilo sa a na sivke pred vyhňou zaspievali vtáčky. Kováč Eliáš si opásal zásteru, rozhrabal uhlíky a dlhými klieštami vložil do nich podkovu.

„Dobré ráno!“ poklonil sa Pecivál.

„Dobré ráno!“ odvetil kováč.

Učeň sedel pri ohnisku. Pil mlieko a jedol jačmenný chlieb. Mlieko bolo teplé a Pecivál pil tak usilovne, že mu stekalo po brade a prsiach.

Sotva sa pribrali do roboty, prihnal vietor mraky. Ľudia sa poukrývali pod širokú strechu a pri koňoch zostal iba najstarší voziar. Chrbát si prikryl konopným vrecom a pomáhal kováčovi pri práci.

Dážď nemal konca.

Pecivál ťahal mechy a tešil sa svetlu, ktoré vychádzalo z uhlíkov.

Do vyhne vošla mlynárova žena Žofia. Po lícach sa jej kotúľali slzy veľké ako hrachy.

„Prečo vzlykáte, suseda?“ opýtal sa kováč.

„Prší nám do mlyna,“ preriekla mlynárka. Mlynár Matej mal mlyn pri potoku, sedem

krokov od mesta. Mlyn bol dávny. Starší ako Matej, ktorý nosil bradu bielu nielen od múky.

„Dobre, že sa vám nestalo horšie,“ ozval sa Pecivál.

Vzápäť učeň a mlynárka vykročili hore ulicou.

Dážď šuchotal a na ceste pred každým domom ligotala sa mláka, pretože aj domce chcú zavše uzrieť svoje okná a bránky v zrkadle. Pred mlynom polihoval pes Zahraj. Chcel zaštekať, ale rozmyslel si to, aby mu nenapršalo do zubatej papule.

„Mačky sú lepšie ako psy,“ preriekol Pecivál.

„Aj Zahraj sa pritúli,“ odvetila mlynárka Žofia.

Ked vošiel Pecivál s mlynárikou do mlyna, postával Matej pri žarnove a nevedel si rady. Na dlážke váľalo sa cesto, tieklo, lenivo sa hrnulo.

Strecha na mlyne bola deravá. Za jasných dní prenikal ſiou do mlyna slnečný svit, ale v daždi pretekali strechou cícerky vody.

„Keby som neboli namleli toľko múky!“ bedákal mlynár.

„Všetka sa premení na cesto,“ horekovala mlynárka.

Cesto stúpal, bolo po kolená a onedlho siahalo až k oknám.

„Prineste hrniec, mlynárka,“ preriekol Pecivál.

Žofia priniesla najväčší hrniec, potom menší, ešte menší, ešte menší i najmenší a Pecivál postavil každý pod strechu. Ale na streche bolo viac dier ako v mlyne hrncov.

„Čo len budeme robiť?“ vzdychla mlynárka.

Pecivál sa obšmietal, plahočil sa v ceste, skúšal, či je dobre vykysnuté.

„Zájdite k Teofilovi, nech zakúri v pekárniku,“ preriekol.

Mlynárka sa pobrala. Pecivál priniesol vozík, umyl ho v daždi a kolesá natrel kolomažou.

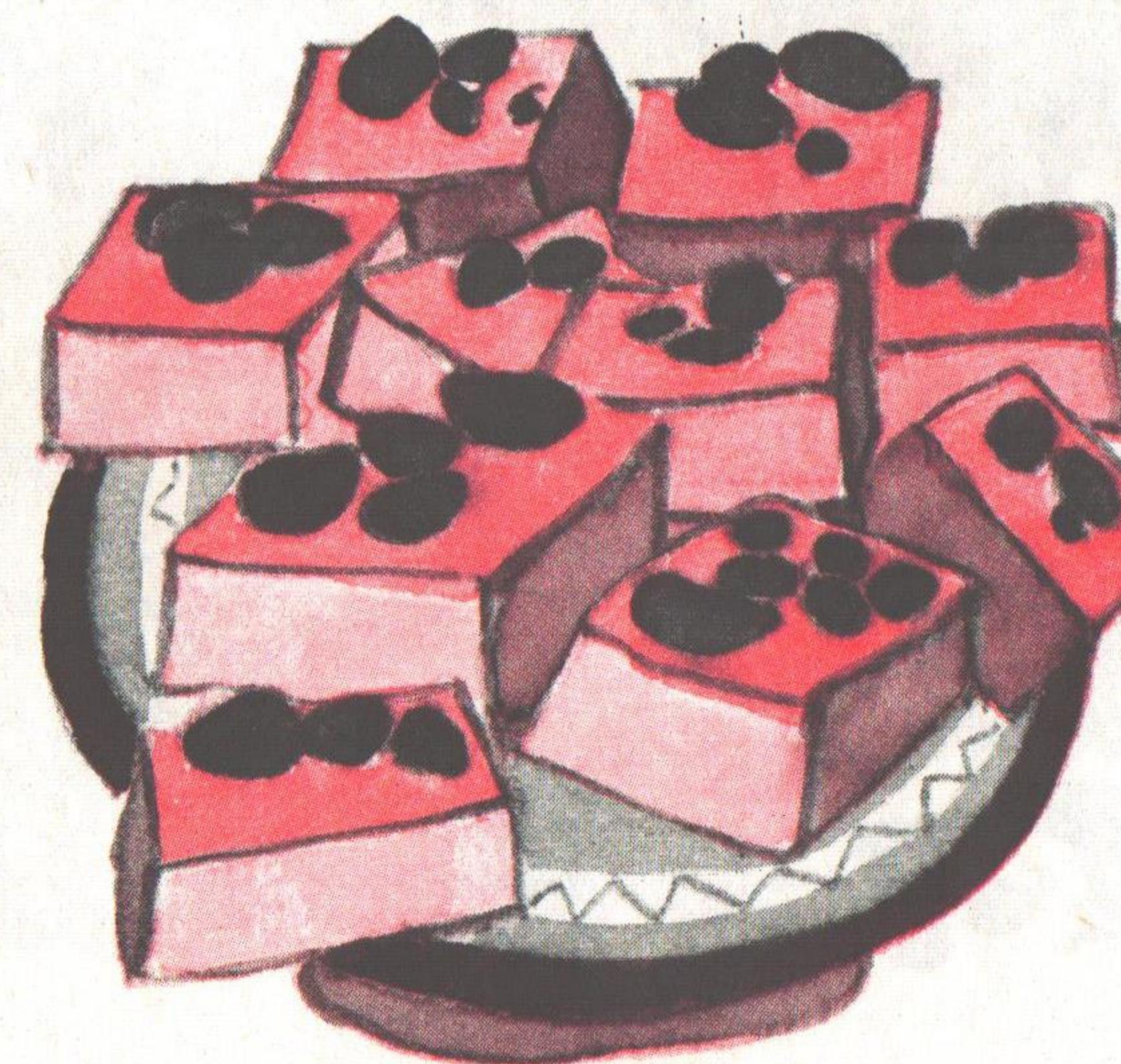
Vo vozíku vozil cesto k pekárovi. Pri vyhni natriasol sliviek, pretože Eliáš mal najradšej slivkové koláče. Teofil cesto vyváľal na pekárskom stole, poukladal naň voňavé slivky, otvoril dvierka a vložil do pece.

V mlyne sa poschádzali susedia. Strúhali šindel, plátali strechu a pri práci si veselo pospevovali.

Ked sa zvečerilo, mlynárka položila na stoly vrchovaté misy koláčov.

Pred mlynom zastal gajdoš. Pripravil si gajdicu a zagajdoval. Susedia si posadali k stolom a ochutnali koláče. Iba Pecivál sedel pri peci. V náručí držal najväčšiu misu a jedol ostošest.

Zahrajovi koláče nechutili. Stál pri mlyne a zavýjal. Pecivál mu hodil baraniu kost.

Púpavy

ELENA ČEPČEKOVÁ

Slnko je vladár bohatý,
zhodilo zlaté dukaty
pod stromy do trávy.
Púpavy, púpavy!

Už ich mám plné dlane,
pozrite sa na ne.
Veniec si spravím
okolo hlavy.

A ked si stanem do dverí,
mamička ledva uverí,
že som to ja
v tých zlatých kvetoch,
a pozrie preto
na nebo,
či slnko teplé od úsmevu
neprišlo samo na návštevu
k nám.

Kľúče od mesta

BRATISLAVSKÁ ROZPRÁVKA

KAPITOLA JEDENÁSTA,

v ktorej sen zostúpil na zem

„Ivko, čakaj! Ivko, stoj!“ volala Martina, ale jej hlas zanikal v dunení zvonov, ktoré sa pozno ve rozhlaholili. Zočila, ako sa v bráne mihlo červené tričko, a rozbehla sa za ním. Či nie dosť veľká hrôza, že sa stratili obaja spolu? Už len to chýba, aby sa ešte stratili aj jeden druhému!

Vbehla do brány. Čože sa odrazu tak rozhodala, brána, aj domy, aj všetci ľudia! Celá ulica pláva vo vode! Vlastne to nie je ulica, to je akási záhrada, či vlastne park. Pomedzi kvetné záhonky bežia rovné biele cestičky.

„Ivko, čakaj! Ivko, stoj!“ volá Martina. Ale ten sa pustil do ešte tuhšieho behu.

Na zákrute cestičky sa zjavili dvaja páni v tmavom odevu. Ivko ich zbadal prineskoro a vletel im rovno do vystretych rúk.

„Tu máte svojho utečenca, slečna,“ hovorí starší. „Kam sa tak vychytíl?“

„Ale, raz mu chodí po rozume torta, inokedy zmrzlina...“

„Zmrzlina, zmrzlina... čože je to? Aha, mrazivo! A nestacič by aj takýto cukrík?“

Vytiahol z vrecka čosi zabalené v papieriku. „Nech sa páči.“

Ušľachtilá podlhovastá tvár obrúbená čiernymi vlasmi a čiernou bradou... vysoké čelo,

múdre oči... Nuž veď je to... Martina sa celá rozochvela.

„Dakujem vám, pán Ludovít,“ zašepkala.

„Vy ma poznáte? Odkiaľ?“

„Vás portrét je v každej čitanke a na chodbe každej školy.“

„Asi sa mi sníva!“ smeje sa pán hlbokým, zvučným hlasom. „Poznáte azda aj môjho priateľa?“

Náramný fešák! všimla si ho až teraz Martina. Do toho by sa buchli všetky naše dievky.

„Povedala by som... áno, už som si istá: je to Janko Francisci.“

Nato sa obidvaja páni veselo rozosmiali.

„Vari aj mňa máte v čítankách?“ sputuje sa mladší.

„Aj vás. Je to známy portrét od Petra Bohúňa.“ Martina znova pozrela na staršieho, placho a s úctou. Musí, musí mu to povedať,

inak si to do smrti neodpustí. Pozbierala všetku smenosť a vraví:

„Na hodinách literatúry sme sa učili, že Ludovít Štúr a jeho družina majú hlavnú zásluhu na tom, že sme tu, my Slováci. Že sme sa nestratili. Že sme vôbec ostali na mape Európy. Vážime si vás ako prvého medzi našimi najväčšími.“ Od dojatia jej zažblnkalo v hrdle. „Dakujeme vám za... za Lycéum, za spisovnú slovenčinu, za Slovenskie národní noviny, za vaše snemové reči...“

„Sen — a aký utešený!“ hovorí nadšene Ludovít. „Vy sa teda učíte v škole po slovensky?“

„Všetko sa učíme po slovensky, len ruštinu po rusky a nemčinu po nemecky,“ povedala a začervenalá sa, lebo sa jej odpoveď zdala priveľmi detská.

„A ty, Ivko, tiež chodíš do školy? A máš tabuľku s grifom?“

Ivan len potriásol hlavou, lebo mu ústa ešte stále zamestnával darovaný cukrík.

„Čo je to ten grifel? pátrala Martina v pamäti. Kdesi už oňom počula... alebo vari čítala? Aha, už vie!“

„Naši žiaci nepíšu grifom, ale týmto.“ Otvorila kabelku a vybraťa z nej večné pero. Len aby písalo! trpela v duchu. Na kus papiera spravila niekoľko čmáračov.

„Čo je to za papier?“ zvedavý bol mladší.

„Pohľadnica Bratislavu.“ Podala mu ju a všimla si, že sa mu zachvela ruka.

Na farebnej pohľadnici sa skvel nový most, biely a ľahký ani lúč, a nad ním zlatisto svietil vynovený hrad. A svetlá reflektory padali na Dunaj ako slnečné pruhy a pokojná tmavomodrá obloha tichučko hľadela na tú krásu.

„Ničomu nerozumiem,“ šepkal si sám pre seba mladý človek.

„A čo čitate, povedzte mi,“ zaujímal sa Ludovít.

„Ja čítam Kamaráta, Smenu a Mladý svět,“ začala vyratúvať Martina.

„A ja Včielku,“ ohľásil sa Ivko.

„Otec číta Pravdu a Slovenské pohľady a mama si kupuje Pyramídu...“

„A to je všetko po slovensky?“

„Ako inak by to malo byť?“ začudoval sa Ivko.

„Pravdaže, ako inak by to malo byť?“ zopakoval Ludovít a rozosmial sa hlbokým, zvučným hlasom.

Martina si uvedomila, že sa už smejú všetci štyria. Toto mi nik neuverí, pomyslela si clivo a od srdca sa smiala. A smial sa aj Ivko. A nadovšetko sa smial pán Ludovít a jeho priateľ Janko.

Ešte dlho sa zhovárali. O filme, o televízii, o rozhlase a lietadlách. Ivko vysvetľoval, čo je helikoptéra a čo kozmonaut. Martina kritizovala učebné osnovy a rozprávala o svojej záľube v histórii. Hovorilo sa jej ľahko a slobodne. A tí dva sa podchvíľou rozosmiali, a to na najnečakanejších miestach. Napríklad, keď povedala, že Ludovít Štúr je na poštových známkach a Janko Francisci, že je

v Slovenskej národnej galérii. Alebo keď povedala, že na dunajskom nábreží stojí veľký pamätník Ludovíta Štúra a jeho družiny. A že v nedeľu večer milióny ľudí počúvajú z obrazovky cyklus štúrovskej poézie. — Teda čo už na tom môže byť smiešne!

„No,“ riekol napokon Ludovít, „vedel by som vás dlho-dlho počúvať. Zdá sa mi, že najkrajší sen zostúpil na zem a kráča mi po boku. A nech už ktorýkoľvek študent vymyslel tento špás, bud' mu zaň vďaka!“

„Lenže...“ Janko Francisci sa tajne štípe do líca a znova hľadí na pohľadnicu a potom zas na neobyčajné Martinino oblečenie.

„To nie je sen, pán Ludovít, to je všetko skutočnosť,“ povedala Martina. „Ale my súrne potrebujeme pomoc.“

„No dobre, dobre,“ smeje sa Ludovít. „Akú pomoc?“

„Musíme nájsť hodiny veľké ako skriňa, inak sa nedostaneme domov.“

„Aha! Á kde ste vy doma?“

Martina ukázala na pohľadnicu.

„Toto je náš domov. Tá pokojná tmavomodrá obloha a všetka tá krása pod ňou. Tá nová krása, technická, i tá krása dávna, starobylá, obnovená. To je naše mesto. Vo dne zuní prácou ako úľ a v noci je plné svetiel ako prevrátená obloha... Ale... prosím vás, ak sa máme doň vrátiť, musíme nájsť tie hodiny veľké ako skriňa.“

Hlas mala neobyčajne naliehavý.

„Neviem o takých hodinách,“ riekol zamyslene Ludovít. „Ale počkajte.“

Zakýval prstom na mládenca, zrejme študenta, ktorý prechádzal okolo, a čosi mu povedal.

„Veľmi vďačne, pán profesor,“ riekol mládenec. A potom sa obrátil k Martine. „Nech sa páci.“ A trošičku sa začervenal.

Martina s Ivkom sa ešte dlho obzerali za dvoma pánnimi v tmavom odevu. A oni tiež jednostaj za nimi hľadeli, až kým sa im nestratili za zákrutou.

(Pokračovanie)

PÍSE MÁRIA DURÍČKOVÁ
ILUSTRUJE MIROSLAV CIPÁR

KLIMENT ONDREJKA

Polepšovák

V jednej dedine boli takí ľudia premúdrení, čo si všetko naprávali — polepšovali: tmu k ohňu nosili, aby ho zahášať nemuseli, psov budili, aby čo najlepšie strážili, piecku na kolieskach vydumali. Všetko už mali polepšené, iba čistenie zemiakov nie. Tak ich lúpalí, škrabali, obstruhovali a obkrajovali z kožky ako okolití, menej nápadití ľudia. To sa oným mudrcom začínalo nevidieť. Zišli sa čo premúdrejší, poradili sa a vyhlásili, že kto by na to súci polepšovák priniesol, tomu tisíc peňazí vyrátajú.

Prišli všetijakí, ale neobstáli. Až jeden obstál, aj tú odmenu vyhral: poradil im zemiaky z kožky obstrúhané sadíť, že sa budú také rodíť.

Tak polepšil im, aj sebe.

Čo je lacné, nie je vzácné

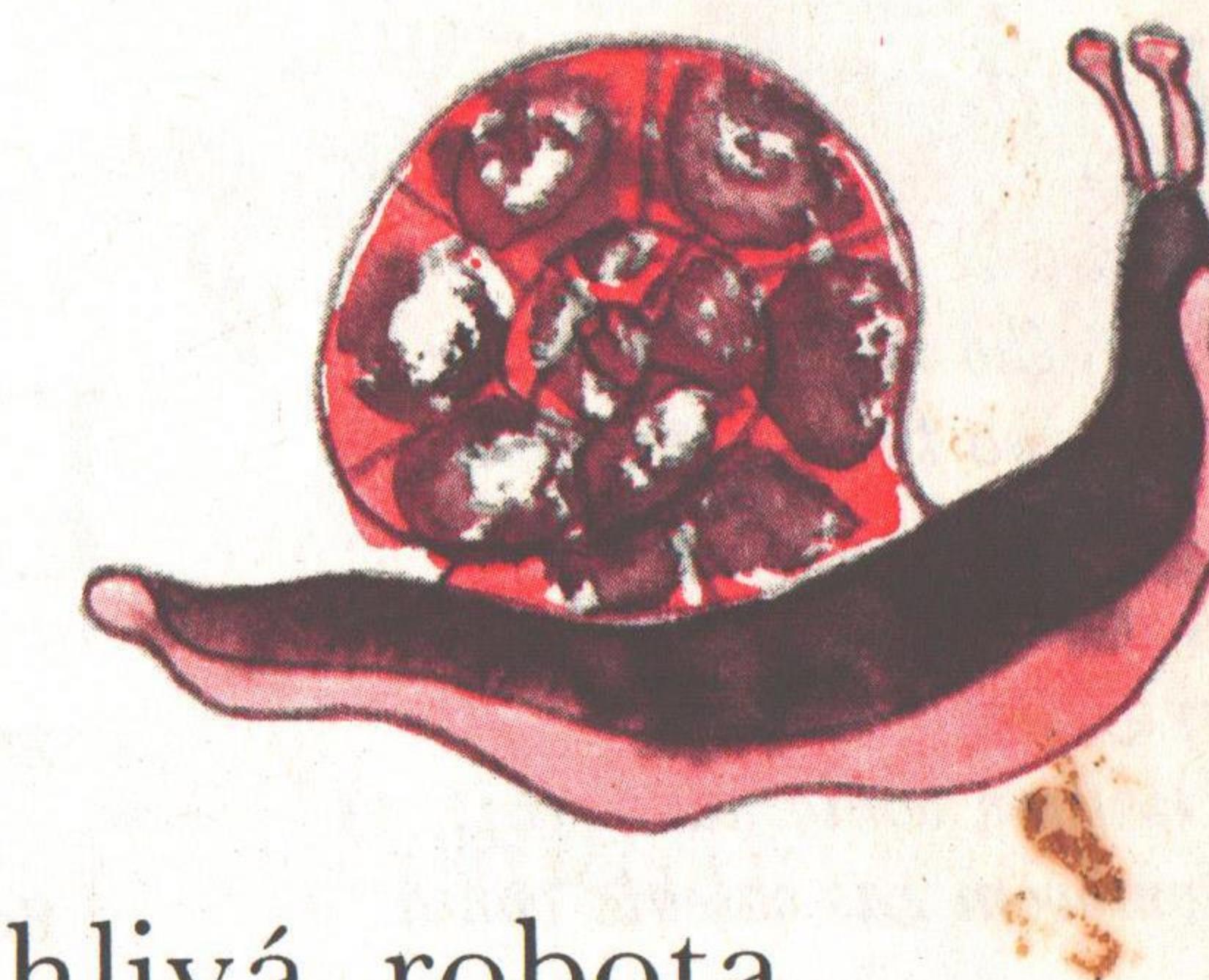

Ľudia, čo chodili do Pešti na roboty, počuli po staniciach kričať: „Frišvizet, frišvizet!“

„Nože si dajme aj my toho frišvizetu, nech vieme, čo za dobroty vo svete pijávajú!“

Kúpili si, vypili a tak hodnotili: „Ani by drahô nebolo, ale je to takej nijakej chuti, skoro ako u nás voda.“

A veru to aj voda bola.

Náhlivá robota

To nebolo nedávno, ale bolo dávno!

Jeden slimák sa škriabal na vŕbu. Liezol hore ňou sedem rokov. Uvážlivu, nenáhlivu.

Po siedmom roku sa sklzol a spadol na zem.

I povedá ten slimák, hlavou krútiac: „Náhlivá robota nebýva dobrá!“

Zlodej kačiek

Šiel si vziať Cigán kačku do cudzieho. Kačky sa roztákali: „Tá, tá, tá!“

A Cigán: „Ešte budú špekulovať, jedna na druhú kričať, mne radí! Sup za radom do vreca!“

A vzal ich všetky.

Šofér

Šofér prvý vstávať musí.
Kto by budil autobusy,
taxiky a trolejbusy
a trambusy duniace?
Kto by vozil do predajní
mlieko, rožky, chlebík ranný?
Kto by vozil otcov, mamy
každé ráno do práce?

Predavač

Predavač má štedrý stôl.
Každého rád niečim nuka.
Nechýba tam cukor, múka,
vajíčka, ba ani soľ.
A navôkol samá vôňa,
aj zdaleka, naozaj!
Dialkou vonia káva, čaj,
domovom zas chlebík vonia.

Murár

Murár klopká kladivom.
Pozrite sa! Stavia dom.
Muruje a čaruje,
vyčaruje tisíc domov.
Nebol dom, a zrazu je.
Keby len dom, ale domov!

Dobrý kvietok

BOŽENA TRILECOVÁ

Prváci si chceli na jar vyzdobiť triedu kvetmi. Nosili do školy črepníky, v ktorých boli azalky, fikusy, muškáty, fialky, morská tráva a ktové čo ďalšie.

Luba s mamou zašli do kvetinárstva. Luba dlho vyberala, ale ani jeden kvietok sa jej nezdal dosť dobrý. Jeden bol maličký, druhý strapatý a ten tretí riňako nevoňal. Nakoniec si vybrala červenolistú begóniu. Na listoch mala dúhové škvrnky a pásiky, ktoré hrali veselými farbami.

Ráno Luba opatrne zabalila begóniu do hodvábneho papiera a ako veľký poklad ju niesla do školy. Položila ju na okno.

Trieda len tak kvitla, bola samý kvet.

Cez malú prestávku sa chlapci začali naháňať. Roman chytil špongiu a hodil ju po Petrovi. Peter sa uhol a mokrá špongia skončila na Mišovom nose. Mišovi viac nebolo treba. Chytil tašku a báč ju po Romanovi. Naháňali sa po celej triede, strkali sa sem i tam a zrazu bums! Lubin kvet bol na zemi. Črepník sa rozletel na márne kúsky.

„Kačka-mačka-fačka!“ skríkla Luba, keď zbadala to neštastie.

Do triedy vošla súdružka učiteľka.

„Komu sa to podarilo?“ spýtala sa prísne a pozrela sa na Miša. Mišo sa pozrel na Romana, Roman na Petra a Peter na Lubu. Nikto sa nechcel priznať.

„To Roman začal,“ zašomral Mišo.

„Roman?“

Roman sa však začal vykrúcať. Zvaloval vinu na Petra, Peter na Miša a tak to išlo dookola.

Súdružka učiteľka si však dobre poznala svojich šíbalov. Pohrozila Romanovi:

„Nevyhováraj sa, Roman! Dobre ťa ja poznám. Ty si dobrý kvietok. Chytró pozbieraj črepy. Begóniu zasadíme do nového črepníka a teba presadíme do prvej lavice.“

„Všetky kvety kvitnú, len môj vädne,“ sťaže sa Luba každý deň, keď príde zo školy. A vzdychnie si: „Kačka-mačka-fačka!“

„A to prečo?“ čuduje sa mama.

„Stále padá na zem. Spadol už tri razy. Aj Romana pre to tri razy presadili, ale nič to nepomáha. Keď niečo v triede spadne, vždy je to moja begónia.“

„A polievaš ju?“ potmehútsky sa usmiala mama.

Luba zrazu stíchla. Ved aj ona bola dobrý kvietok. Od veľkej starosti zabudla na všetko. Aj na polievanie.

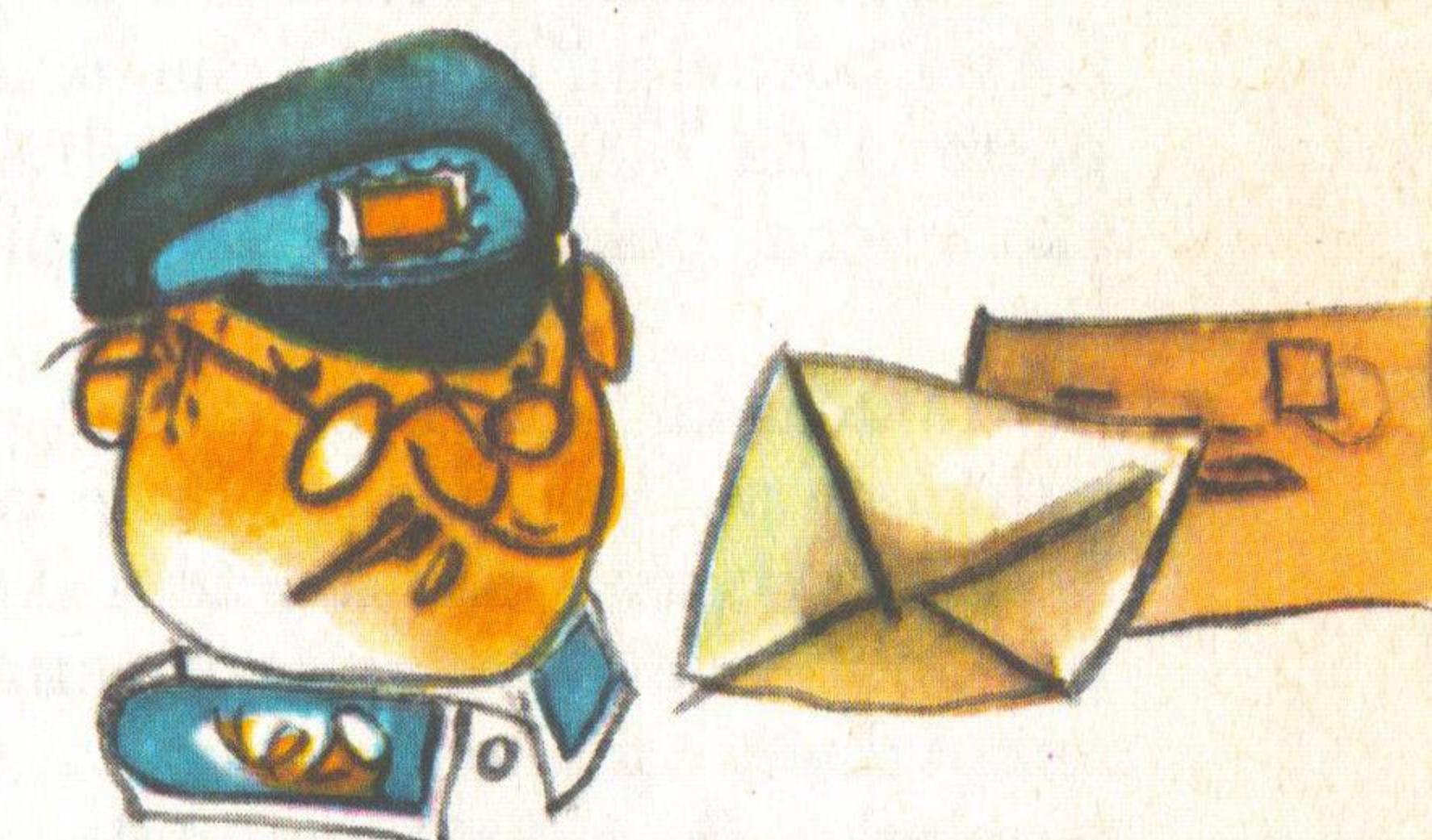
Pekár

Pozrite sa na pekára,
čo ten všetko s cestom stvára:
premieňa ho na rožky,
na chleby a vianočky.
Všetky čary sa mu daria.
Pekár vonia zdaleka.
A ked ide do roboty,
vonia ako dobroty,
ktoré vypeká.

Poštár

Ej, poštár sa nachodí,
kým obíde všetky schránky,
úrady a obchody,
strýkov Jankov, tety Janky.
Poštár, to je ranné vtáča.
Pristaví sa, pozdraví,
pridá pozdrav z Oravy,
a zas o dom ďalej kráča.

V Kiripolci svine kujú

ŠTEFAN MORAVČÍK

Po ulici bežia kone.

Hm, ľahko sa to len tak povie, ale tá krása! Klopí-klop, klopí-klop. Tažká laba ľahko padá, udrie o zem, odrazí sa, udrie o zem, zaiskrí. Kŕdeľ iskier vyletí, kŕdeľ blšiek ohnivých. Tuki-tuk! Hrabi-hrab, to je muzika!

Kráľ Přemysl Otakar v zlatom koči sedí a obzerá si kraj. Samá rovina, les a krovina. Hlinené chalupy, slamené strechy, okienka ako dlaň. Všade to isté. Od Bratislavы až po Senicu — všade len chatrná chudoba, bublavé blato a samá slama. Ale ľudia, tí boli zlatí! Ani nevedeli, ako sa majú královi ukázať, predviesť a predstaviť. Vymýšľali na jeho počest všelijaké parády, ktoré sa im zdali byť veľmi zábavné.

V Plaveckom Štvrtku pastier Havlík vyliezol na borovicu, usekol vršiačik a na kmeni sa postavil na hlavu. Dovtedy držal nohy hore ako svieca, pokým královský sprievod neprešiel.

Malačania celé týždne nič nerobili, len naháňali po lese jelene. Pripravili na Vino-hrádku výbornú hostinu, že si sám kráľ na nej prsty oblizoval. Parohy z najstatnejšieho jeleňa mu vďační malackí občania darovali na pamiatku. Ba aj kráľovnú dali pozdravovať.

Aj v Kiripolci sa zišli múdre hlavy a hútali, čo a ako spravia s kráľom. Musí to byť voľačo t-t! Jeden navrhoval to, druhý ono. Pohádali sa Drahošovci so Slobodovcami, huncúti s mudrlantmi a lapají s tárajmi. Pobili sa figliari s ozembuchmi, ale na nič múdre neprišli.

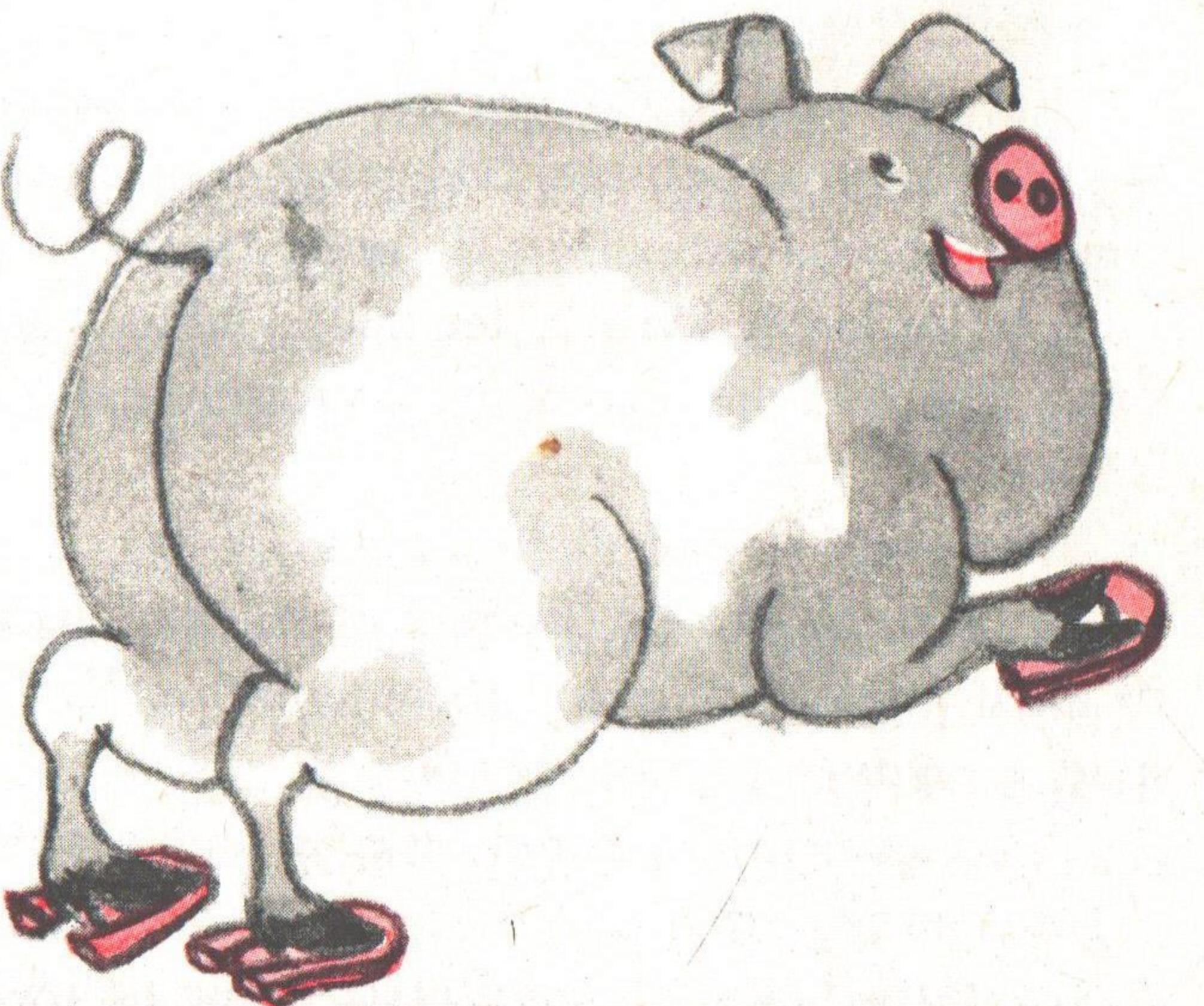
Napokon sa ozval muzikant Tudle: „Ná vité co? Podkujeme prasa. A že je to sám kráľ, dáme mu zuaté podkovy.“

Ako muzikant povedal, tak aj spravili. Vybrali pekne vypasené prasa a paprčky mu podkuli zlatými podkovičkami. To bude kráľ vyvalovať oči! Také voľačo iste nikde na svete nevidel. Spokojne čakali na královský sprievod.

Klopí-klop! Tuki-tuk! Už sa vezie výsost kráľ! Po ulici bežia kone, hrajú na nich všetky žilky. Blom-blom-blom, to je muzika! Kráľ kýva rukou, akoby si komára z nosa odháňal. Ale inak nič, ani nezastaví. Richtár Kršek s prasaťom zlatom podkovaným beží popri královskom koči, kričí a na prasa ukazuje. Za richtárom uháňa muzikant Tudle, svoju basu preveselú má cez plece prevesenú.

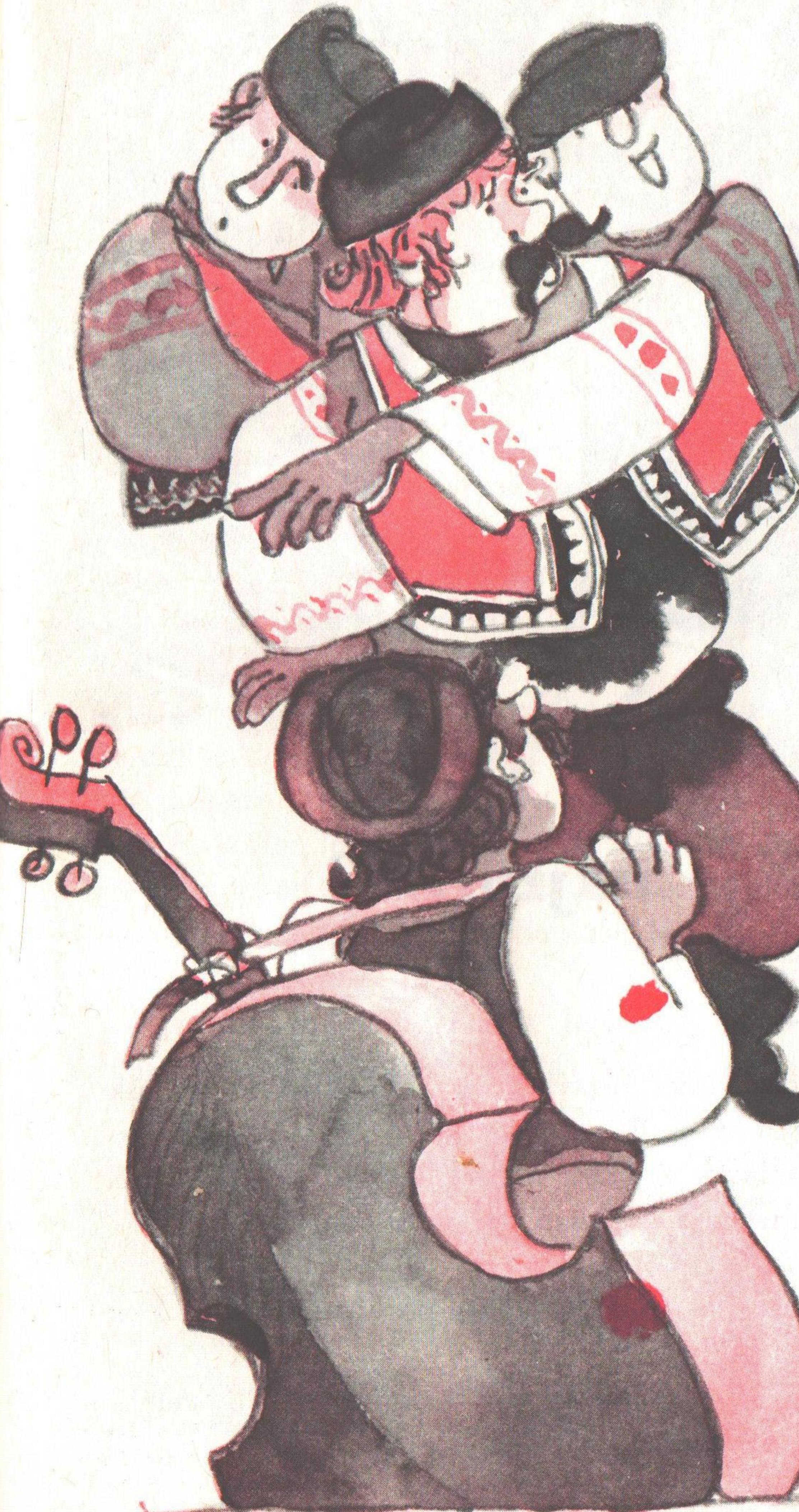
Kiripolčania sa smejú, až sa po zemi váľajú. Majú z toho potechu ako starú metechu. Ale kráľ sa len začudovane z okienka pozera, komára spred nosa odháňa.

Richtár sa zamračil, schytíl prasa do náru-

cia a tancuje s ním pred královským záprahom, aby lepšie ukázali zlaté podkovy. Prasa sa mykalo a pišalo, akoby ho na nože brali. Kvíkvívíí!

Kiripolčania od smiechu plakali, ale kráľ? Heš, komár, ideš ho! Stále iba rukou hádže, smiechu nepozná. Prečo by sa aj smial? Ved

vtedy sa po dedinách potulovalo veľa prasieč, kôz a všelijakého hydu. Prplali sa v blate, rozrývali priekopy a plietli sa ľuďom pod nohy. Huš-huš!

Kráľ si vznešene komára odháňal, ale horšie bolo s koňmi. Splašili sa, trhli nabok, len-len že richtára s prasaťom nepreválili. Koč sa prevrátil a kolesá sa po dedine rozkotúťali. Kráľ sa vysypal do zelenej trávy. Zazvonili zlaté zvonce, vo vzduchu zaviali červené galoty a červený plášt. Rence-lence, kotrmelce! Dedinčania zavýiali od smiechu ako vlci. „Hútúú! Hééé! Hóóóó...“

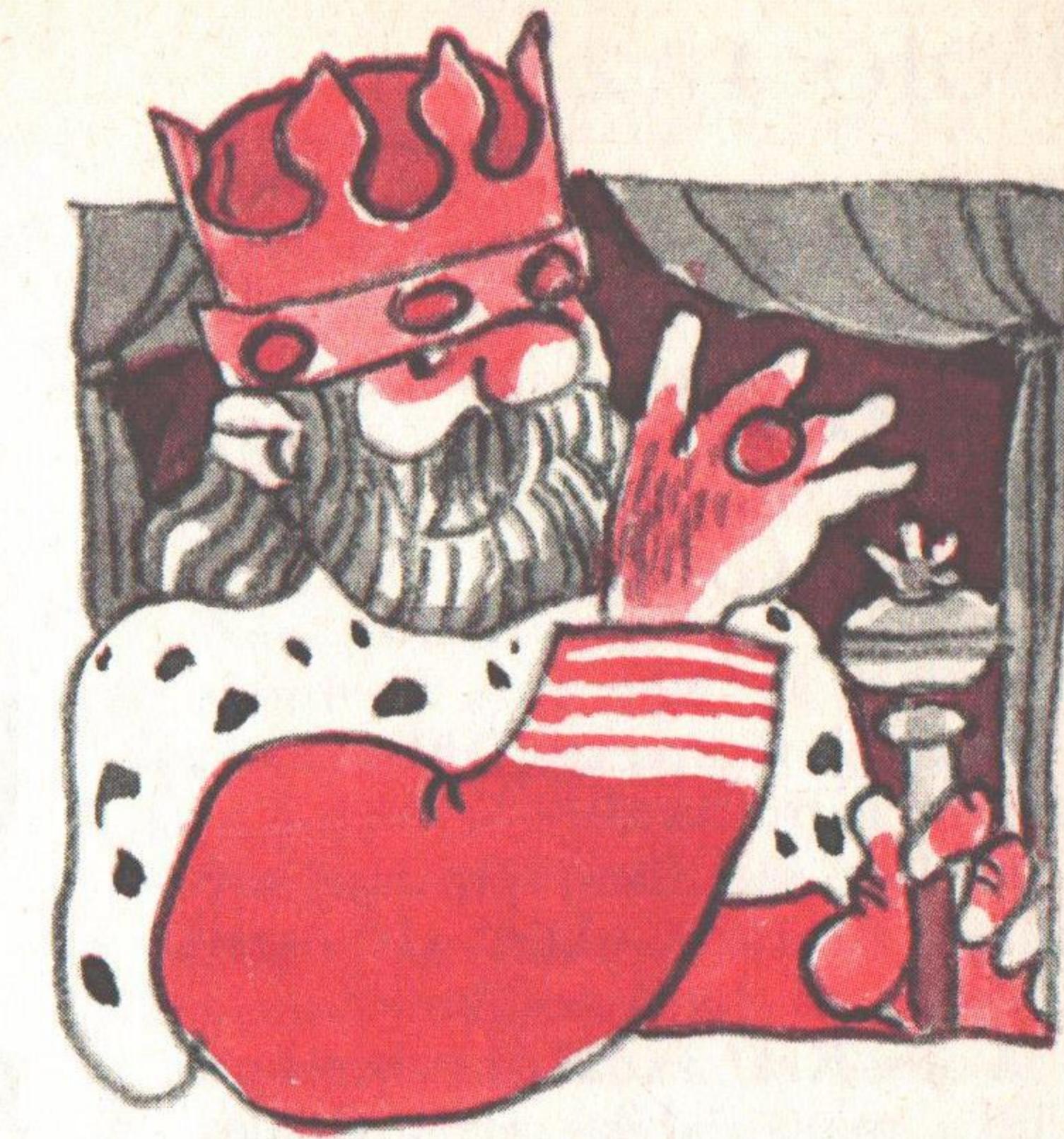
Ked sa do sýtosti narehlili, pustili sa do roboty. Ešte šťastie, že mali v Kiripolci šikovných kováčov. Hotoví majstri to boli. Tuki-tuk a hned bolo všetko ako treba.

Kráľ bol rád, že si môže znova sadnúť a jachať ďalej. Kone prešli cez dedinu, slávu kráľa viezli ďalej.

Chýr o podarených Kiripolčanoch sa rozniesol po celom svete. Podnes sa spieva prastará pesnička, veselá upomienka na tú bláznivú príhodu:

„V Kiripolci svine kujú,
v Jakubove hudy dujú...“

V Jakubove hudy dujú — bodaj by neduli, ked královský koč prefrchal cez ich dedinu, ani sa len nezastavil. Hja veru, nemajú všade ľudia také onakvé nápady ako tí v Kiripolci.

Bolo raz jedno námestie

HANA DOSKOČILOVÁ

Komu je dobre, ten ľahšie znesie,
ked mu je trocha zle.

Pavlína s Eliškou potajme prehluju živočíšne uhlie, ale otcovi ani muk. Akoby sa nechumelilo.

A otec Kráľ, zatiaľ čo vyberal pre Elišku malú bábiku z marcipánu, kúpil aj pre Pavlínu medovníkového husára.

Bola to slovom dobrá pút.

„Na budúcu nedeľu zas niekam pojďeme,“ slubuje Eliška pred lekárňou U bielych bocianov, kde sa s Pavlínou lúčili.

Ved' nemohla tušiť, že do týždňa bude všetko naruby!

Kufor uprostred kuchyne

Kufor stál uprostred kuchyne a teta Anežka v klobúku sedela na diváne.

„Prečo nie je s tebou Lucia?“ zlákol sa otec Kráľ.

Nedostal nijakú odpoveď, len tetina tvár naznačovala, že sa stalo to najhoršie.

Hrôza zachvátila otca, hrôza zachvátila Elišku a prešla večnosť, kým teta Anežka prehovorila.

„Lucia sa bude vydávať,“ povedala pohrebným hlasom a potichu sa vytratila do svojej izby.

Teta Lucia v svadobnom

Tetu Luciu v svadobnom závoji si Eliška vie predstaviť práve tak ako ťavu na streche alebo lietajúce schody.

Otec napodiv nie.

„Keby každý robil iba to, čo sa od neho čaká, bol by svet plný nesplnených želaní,“ vyhlásil vážne.

Sadol si a tete Lucii rovnopísal, aby prišla so ženichom, že sa už na nich všetci veľmi tešia.

Vari ti je najmilší?

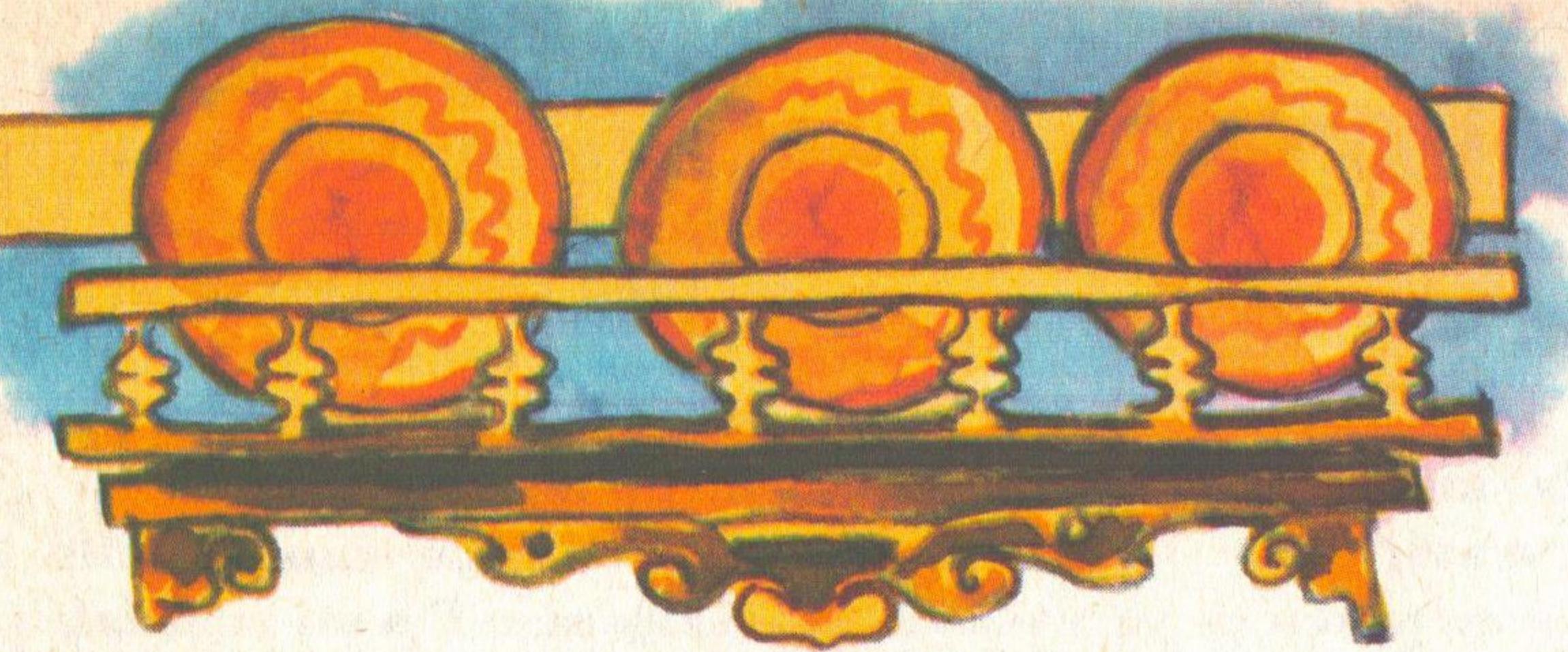
HENRYK SZIENKIEWICZ

V diaľke bolo vidieť tmavú stuhu lesa, pod lesom lúku a uprostred lánov obilia stála chyžka pokrytá slamenou strechou a machom. Z briez nad ňou viseli zelené vrkoče, v hniezde na smreku stál bocian a vo višňovom sade sa černeli úle.

Otvorenou bránou vošiel do dvora pocestný a riekol žene, ktorá zastala na prahu:

„Pokoj tomu tichému domu, tým stromom, obiliu i celému okoliu, aj tebe, matka!“

Privítala ho ako hosta a odpovedala:

„Chleba a mlieka ti donesiem, pocestný, hneď si sadni a odpočí si, lebo vidieť, že prichádzaš z ďalekej cesty.“

„Ako ten bocian i ako lastovička som putoval. Prichádzam z ďaleka a prinášam ti zvesť o tvojich deťoch.“

Tu matke celá duša zbehla do očí a hneď sa spýtala pocestného:

„Vieš azda niečo o mojom synovi Jaškovi?“

„Vari ti je najmilší, že sa najprv na neho pýtaš? Ved' jeden z tvojich synov v pústi pracuje a do jazera sieť hádže. Druhý pasie kone v stepi, clivé piesne pospevuje a do hviezd pozera. Tretí po horách lozí, na skalách a čistinkách s ovcami noci trávi, započúva sa do krákania orlov. Po kolená sa ti všetci klaniajú a posielajú ti pozdrav...“

„A Jaško?“ vyzvedala sa s ustaranou tvárou.

„Smutnú zvest nechávam na koniec. Zle sa vodí Jaškovi; zem mu nerodí, bieda i hlad ho trápia, v neštastí sa mu míňajú dni a mesiace. Medzi cudzími a v núdzi aj tvoju reč zabúda, tak aj ty naňho, lebo už nie je tvoj, zabudni!“

Ked' to povedal, žena ho vzala za ruku, voviedla do domu, z police vybrala bochník chleba a riekla:

„Pocestný, daj to Jaškovi!“

Potom zo šatky vyviazala ligotavý strieborný peniaz a rozochveným hlasom povedala:

„Sama som chudobná, ale aj toto je pre Jaška.“

„Žena,“ s nesmiernym údivom sa ozval pocestný, „máš veľa synov, a všetko jednému dávaš! Vari ho najväčšmi ľubiš? Azda ti je najmilší?“

Žena zdvihla svoje veľké smutné oči zaliate slzami a povedala:

„Môj pozdrav patrí všetkým, no dary iba jemu samému, lebo ja som matka a on je najbiednejší.“

Prel. M. N.

Tešili sa skôr málo, okrem tety Anežky, ktorá sa netešila vôbec, ale inak mal otec Kráľ úplnú pravdu.

Ženisi sú traja!

„Ženíchov je viac,“ hlási Eliška, len čo pod oknami zastavila bledo-modrá oktavia.

Prvá vystúpila teta Lucia a za ňou traja lesníci.

Naozajstný krakonoši.

Obrovské koše nesú na malíčku a v predsienu u Kráľov niet sa odrazu kam pohnút.

Také pytačky sa Eliške začínajú páčiť, aj keď sa nakoniec z troch ženíchov vykľuje jediný:

Bradatý nadlesný Václav Řeřicha.

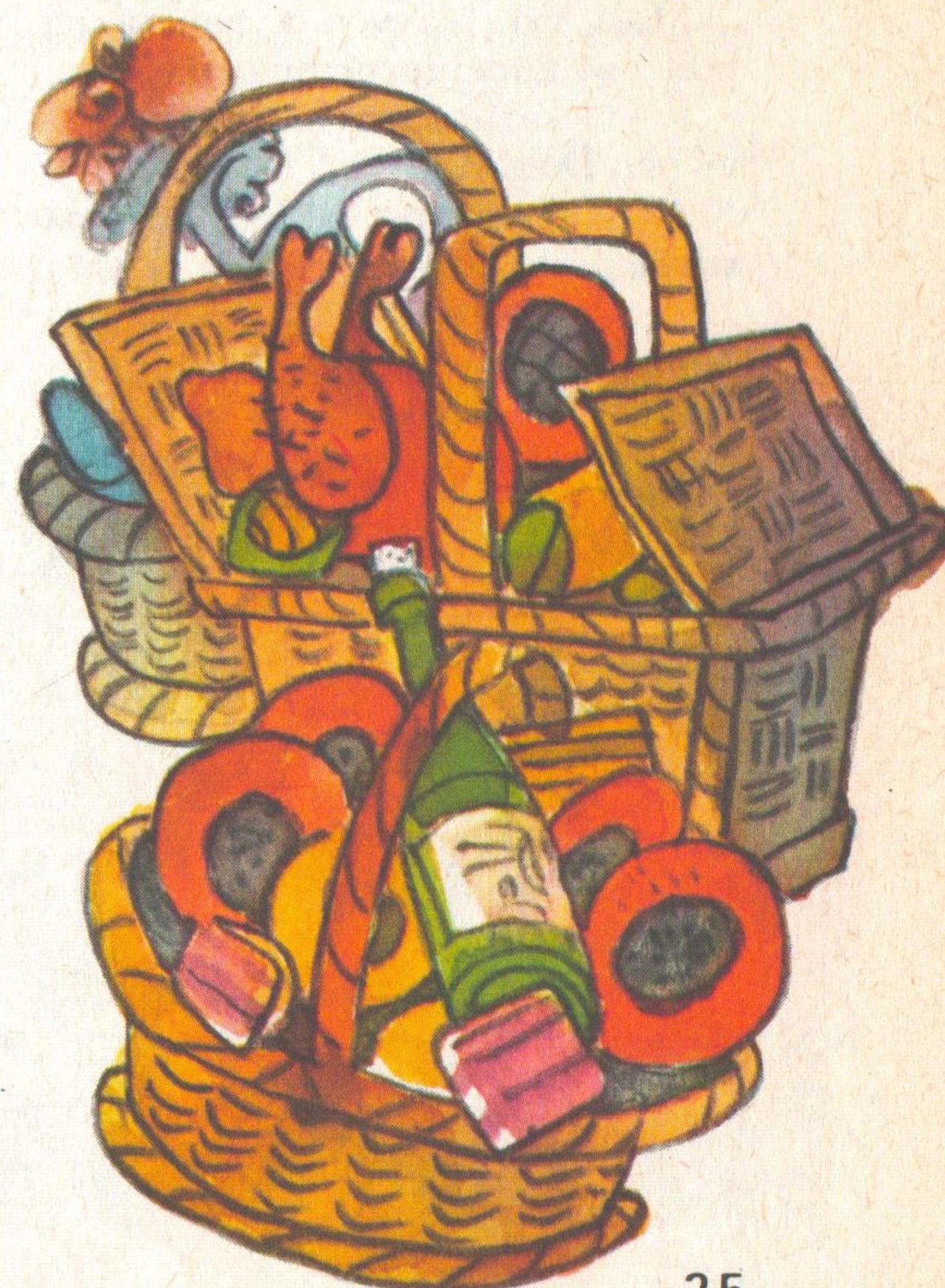
A tí dvaja bradáči sú jeho synovia: Peter a Pavel.

Pytačky?

Kdežeba pytačky!

„Práve sme sa s Lucinkou vzali, tak to ideme k vám osláviť,“ povedal krátko pán nadlesný, a tete Anežke vypadla od ľaku z rúk misa koláčov.

Peter a Pavel ako na povel začnú zmetať črepky a z čista jasna začnú vyplášenú Anežku volať „naša teta“. Tak ju tým zmatli, že o päť minút už

s nimi vykladala z košíkov dobroty na svadobnú hostinu.

A otec je s ráznymi lesníkmi hned jedna ruka a teta Lucia žiari.

Sedem je nepárne číslo

„Sedem je nepárne číslo,“ poznamenal najmladší Řeřicha, keď zrátal taniere na stole. „Musíme niekoho prizvať, aby sme nemali smolu.“

A Eliška beží po Pavlínou, div si nohy nepoláme.

Slečna lekárnička v bodkovaných šatách s mašľou sa bradatým chlapcom náramne páčila. Pri muzike z gramofónu ju potom vykrúcali ostošest.

Pavel by si mal vziať Pavlínou, usúdila malá, pretože prišla svadbám na chuť, a ich mená sa krásne hodia k sebe.

Ale otcovi Kráľovi to nezíšlo na um a Pavlovi jednostaj bral Pavlínou z kola.

Eliška, ja som ti zabudla

„Včera som ti zabudla povedať, že idem ráno do Prahy. Tak ahoj!“

Viac ani slovo, iba v rožku sa končil lístoček známym P.

To nemôže byť pravda.

Malá vybehlá von a tam sa jej posledná nádej rozplynula ako dym.

Pred lekárňou zasa chodí usmievavý pán Dolinek.

A namiesto po pečivo beží na stanicu.

Vlak čaká na stanici

Rýchlik čaká, kým mu na stanici naložia poštu, a pri okne posledného vozňa stojí slečna lekárnička.

„Zostaň doma!“ kričí na ňu Eliška cez celé nástupište.

Lenže poštu už naložili, naraz zabuchnú dvere a vlak sa pohne.

Dievčatko uteká popri koľajničiach, ale naháňačku s rýchlikom nemôže vyhrať.

Potom zbadá kívajúcu Pavlínou a zavolá:

„Neboj sa, ved' my ti mamičku privezieme naspäť!“

(Pokračovanie)

Rozhovor

SILVIA KRŠKOVÁ

„A Ruda Morica máte?“
„Pravdaže máme. Počkaj, počkaj, vieš, koho nemáme? Napísal takú veselú knižku Bračekovia mrváčekovia.“

„Aha! Jozef Pavlovič. A koho ešte nemáte?“

„Ešte dvoch som zabudla. Súdružka učiteľka mi povedala štyroch, ale dvoch som zabudla.“

„Všetkých si zabudla. Ved aj tých prvých dvoch som ti napovedala.“

„Máme.“
„Teta, naša súdružka učiteľka ta prosí, či by si nám nejaké neposlala. Vieš, my niektorých máme, ale niektorých nemáme.“

„Ktorých nemáte? Fraňa Kráľa máte?“
„Máme.“
„A Ludmilu Podjavorinskú?“
„Máme.“
„A Máriu Rázusovú-Martákovú?“

„Aj tú máme.“
„A Máriu Ďuričkovú máte?“
„Nie, nie, tú nemáme! To som si zabudla zapamätať.“
„Akože si si ju zabudla zapamätať? Ved si nedávno čítala Danku a Janku v rozprávke.“
„Čítala. Šucha-rucha-geven-ducha-šmyk!“

„A ktoré teda ešte?“
„Vieš čo, teta, dones všetky, čo máte, a nech si súdružka učiteľka vyberie. Ale nezabudni.“

Prišla ku mne na návštěvu
Táňa a vraví:

„Teta, ty pracuješ vo vydavatelstve, však?“

„Ved vieš.“

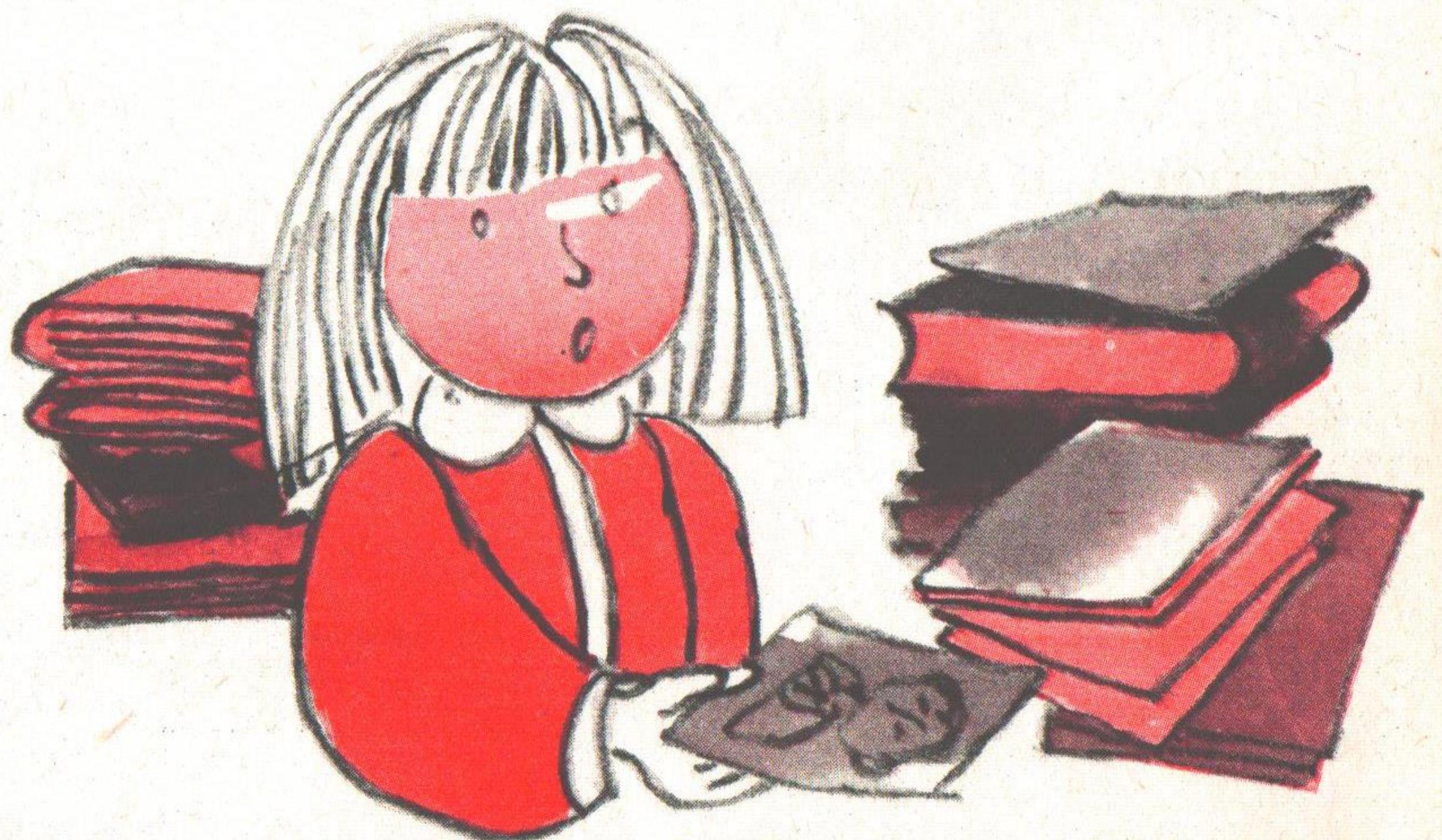
„Teta, a máte tam aj fotografie spisovateľov?“
„Máme.“

„Teta, naša súdružka učiteľka ta prosí, či by si nám nejaké neposlala. Vieš, my niektorých máme, ale niektorých nemáme.“

„Ktorých nemáte? Fraňa Kráľa máte?“
„Máme.“
„A Ludmilu Podjavorinskú?“
„Máme.“
„A Máriu Rázusovú-Martákovú?“

„Aj tú máme.“
„A Máriu Ďuričkovú máte?“
„Nie, nie, tú nemáme! To som si zabudla zapamätať.“
„Akože si si ju zabudla zapamätať? Ved si nedávno čítala Danku a Janku v rozprávke.“
„Čítala. Šucha-rucha-geven-ducha-šmyk!“

„A ktoré teda ešte?“
„Vieš čo, teta, dones všetky, čo máte, a nech si súdružka učiteľka vyberie. Ale nezabudni.“

Prel. JÁN DONOVAL

O ostrovnej Československej republike

KLÁRA JARUNKOVÁ

Na juhozápad od Havany leží miesto, ktoré sa volá Československá republika. Do slova a do písma Republica socialista checoslovaquia.

Ktože z našich občanov by neboli zvedaví na to miesto? Najmä keď sa dozvie, že kubánska Československá republika nie je mesto alebo dedina, či naozajstná republika, lež — škola. Velikánska škola, moderne vystavaná rovno „na zelenej lúke“.

Z Havany je do tej našej republiky asi dvesto kilometrov. Nuž bodaj by sme sa ta nevybrali...

Od nášho hotela National sa najprv dlho vezieme po morskom nábreží. Obdivujeme nové športové štadióny a detské ihriská, keď tu zrazu — paráda nad parádu.

Po ľavej strane cesty začínajú defilovať utešené vily. Čo jedna, to výmyselnnejšia a každá usadená vprostred vlastného parku — rozkvitnutej záhrady.

V tejto krásnej štvrti bývali pred revolúciou najväčší boháči a vysokí štátni úradníci. Aj americké panstvo tu malo svoje vily.

Ulica, ktorou okolo nich prechádzame, je Avenida de las Americas. Bulvár Amerik. Havanskí posmeškári však prezývajú ulicu Piata avenue. Na Piatej avenue majú totiž svoje paláce milionári. Ibaže — v New Yorku.

A kto býva v luxusných vilách havanskej Piatej avenue teraz, keď sa boháči z Kuby odstahovali?

Budete sa čudovať, ako sme sa čudovali my: v tých palácoch bývajú študenti. Univerzitní i stredoškolskí.

Fidel Castro po revolúcii vyhlásil, že zo všetkého

najväčšmi potrebuje Kuba vlastných vzdelancov. Učenú, ľudu oddanú inteligenciu.

Na havanské školy sa začala hrnúť mládež zo všetkých končín ostrova. Kde ju ubytovať, keď internátov nebolo? Vtedy vláda rozhodla, aby sa študenti nastahovali do prázdnych palácov.

A nie je to škoda? pýtame sa negriti. Vieme, ako roztopašné decká môžu domy zničiť.

Nuž je, odpovedá sprievodkyňa, je to škoda. Osoh však je pre národ väčší. Zo škôl vychádzajú vzdelaní mladí ľudia, ktorých tak veľmi potrebujeme. Ved keď sa otázka internátov vyrieši, dáme tie vily zas pekne do poriadku. Začíname sme skoro z ničoho, nemožno vsetko zachrániť odrazu.

Veru, v otázke vzdelania začíname ešte viac ako z ničoho. Vidiečania boli z veľkej časti negramotní. Ešte sa pamätáme — celý svet sa nad tým čudoval

— ako sa „alfabetizátori“ rozbehli po celom ostrove a za niekoľko mesiacov naučili negramot-

ných čítať i písat. Bol to svojho druhu zázrak. Vedľ medzi tými „učiteľmi“ boli aj dvanásťročné deti!

Nuž či si tie nezaslúžia, aby chodili na univerzitu z paláca? Veruže si zaslúžia.

Na červených cestách a chodníkoch (zem je na Kube červená) vidíme jazdcov v pomalom kluse. Na hlavách majú slamenné klobúky so širokou strechou — sombrerá. Nie sú to športoví jazdci. Sú to roľníci a strážcovia stád. Jazdia na koňoch, aby sa rýchlejšie a bez námahy dostali ta, kam chcú.

Napríklad na plantáže, ktoré už začínajú zapĺňať celý viditeľný obzor.

Vezieme sa tentoraz v autobuse. Je nový, mäkučký a samé sklo. Vedľ sa náš vodič s ním aj náležite pýši. Čierny Felipe bol predtým mačetei-

rom, no teraz si — vyučený — hrdo a bezpečne ťoféruje v krásnom autobuse.

Pomaly sa blížime k Československej republike.

Už je tu mesto Artemisa, z ktorého pochádza veľa povstalcov. Spolu s Fidelom Castrom zaútočili — vtedy ešte neúspešne — na diktátorove kasárne Moncada. Povstanie sa dovršilo iba o pár rokov. Mužovia z Artemisy však po celý čas verne stáli pri Fidelovi.

Z mestom sa znova noríme do zelene polí. Z asfaltky sme odbočili, cesta už nie je taká hladká. V diaľke, ako na zelenej dlani, sa zjavujú domy. Rastú nám pred očami, už rozoznávame komplex moderných dvojposchodových budov, postavených do uzavretého štvorca.

Sme v Československej republike.

Má vyše osemsto „obyvateľov“ a všetci sú mladí. Žiaci aj profesori. Žijú tu, vzdelávajú sa i pracujú na okolitých školských poliach. Československú republiku opúšťajú len v sobotu. Idú na nedelu navštíviť rodičov do Artemisy alebo i ďalej.

V kubánskej Československej republike je všetko zadarmo. Internátne bývanie, strava, školské pomôcky i oblečenie. Šaty sú jednotné a pekné: tmavobelasé nohavice či sukňa a svetlobelasá košeľa alebo blúzka. Veľmi dobre to pristane deťom všetkých farieb.

Jáj, ale dostať sa žiakovi do Československej republiky nie je také ľahké. Musí mať najprv veľmi

dobrý prospech tam doma, v normálnej škole. Lebo Československá republika je škola prísně výberová. Ak si sa päť rokov doma dobre učil, môžeš posledné tri roky chodiť tu. A keď sa ti bude dariť aj v škole internátnej, skoro naisto pôjdeš potom do gymnázia, ba i na univerzitu.

Privítali nás v Československej republike naozaj ako krajanov. Zorganizovali posiedku v školskej divadelnej sále a my sme sa mohli žiakov i učiteľov vypýtať, na čo sme len chceli. No hlavne sme museli rozprávať o svojej krajine.

Najväčšmi nás zaujali mladučkí učitelia. Späťatku sme si mysleli, že sú to tiež žiaci. Aj boli, lenže už skončení. Ostali vo svojej škole, aby pomohli vyučovať menej náročné predmety. Lebo na Kube ešte stále nie je dosť učiteľov.

Školy sa zakladajú rýchlejšie, ako stačia z odborných škôl vychádzať učitelia. Aj internátnych škôl

typu Československá republika je už na ostrove viacero. A do roku 1980 majú stáť po celej Kube.

Spýtali sme sa potom na dvore dvanásťročného dievčatka, či sa mu v tom internáte necnie za domovom.

Vôbec nie, odulo plné pery. Juan a Pepito sú strašne zlí. Strkajú do mňa, keď si píšem úlohy. A Majda ma v posteli naschvál kope. Ešte najlepšia je Evita. Má iba pol roka.

Vyšlo najavo, že dievčatko Rosita má doma šesť súrodencov. Nedajú jej pri učení pokoj. A ona sa chce učiť, aby z nej bola lekárka.

Tak to je kubánska Československá republika.
(Pokračovanie)

SŁOWAK ^{máj} DYNAMIT

GUZIČCH

Panu dinamytovi sa veľmi potešil
a dal sen prások do cesla.
Upadol makové roštej. Klokoč
roštek si jedol vystrelilomu

Dynamit bol
vinálesca. Vinašel
dynamit a ho je takú
prások.

MANDARÍNKA

Jeden kráľ savoral MANDARYN a mal cérú.

Tej céró sa neamesnil.

I doruká, pomaranč. Také mandaryn dal ďalšie.

vypesloval malé pomaranče,

akurát preňa a pomenoval ich mandarinky.

Tichá poučka: Keď som jaboľ mandaryn, dal by som
vypeslovať pomaranče ako hľva a
pomenovať bisom ich jožule.

JOŽULE

Joško Makovčík
Sparc